

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы ынтымақтастық құрылымдары мен процестерін дамыту жөніндегі ұсынымдар туралы есеп

Есеп беру құжаты № 2. 3. 2

Авторлар

Инеш Меерманова, Феруза Садуева, Жұлдыз Қуаныш, Аuez Айтмағамбетов, Ханна Хопиа, Аннина Кангас-Ниemi, Йоханна Хейккиля

Күні 16. 09. 2021

ЖАУАПКЕРШІЛІКТЕН БАС ТАРТУ ТУРАЛЫ ӨТІНІШ

Еуропалық Комиссияның осы жарияланымды дайындауды қолдауы тек авторлардың пікірін көрсететін мазмұнды мақұлдауды білдірмейді және Комиссия ондағы ақпаратты кез-келген пайдалану үшін жауап бере алмайды

МАЗМҰНЫ

Шолу	3
1 Кіріспе	5
2 Әдістер	6
3 Ғылыми орта мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық арқылы дәлелді мейіргер ісіне жәрдемдесудің үздік халықаралық практикалары	7
4 Еуропалық университеттердегі мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықтың үздік тәжірибелері	12
4.1 Жемісті серіктестіктің сипаттамалары	12
4.2 Табысты серіктестікті құру жолдары	13
4.3 Серіктестікті басқару	14
4.4 Құрылған құрылымдар мен модельдер	15
4.5 Қолданылатын әдістер мен тәсілдер	17
4.6 Стратегия деңгейіндегі ынтымақтастық және даму	18
4.7 Әлеуетті арттыру	19
5 Қазақстандық медициналық университеттерде Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықтың қазіргі заманғы тәжірибелері	20
5.1 Жемісті серіктестіктің сипаттамалары	20
5.2 Табысты серіктестікті құру жолдары	22
5.3 Серіктестікті басқару	22
5.4 Құрылған құрылымдар мен модельдер	23
5.5 Қолданылатын әдістер мен тәсілдер	25
5.6 Стратегия деңгейіндегі ынтымақтастық және даму	25
5.7 Әлеуетті арттыру	26
6 Ұсынымдарды тұжырымдау	27
7 Қорытындылар мен ұсыныстар	31
Қосымшалар	35

Шолу

Қазақстанда дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту мақсатында медициналық университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасында Мейіргер ісі саласындағы бірлескен зерттеулер үшін тұрақты құрылымдар мен жүйелі процестерді құру бойынша бірнеше іс-шаралар өткізілді. Алдымен практикалық денсаулық сақтау мен медициналық университеттер арасындағы ынтымақтастық әдістері туралы қазіргі заманғы халықаралық білімді талдау үшін дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер іске ықпал ететін үздік халықаралық практикаларға әдеби шолу жүргізілді. Академиялық топтар мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық арқылы Дәлелді мейіргер ісі (ДМІ) қағидаттарына негізделген мейіргер ісіне ықпал ететін ең жақсы халықаралық тәжірибелерді сипаттау үшін төрт санат құрылды.

Содан кейін жобаның серіктес университеттерінің мысалдарында үздік еуропалық тәжірибелер қарастырылды: JAMK қолданбалы ғылымдар университеті (JAMK), Або академиясы (ÅAU), Утрехт Университетінің Медициналық орталығы (UMCU) және Литва медицина ғылымдары университеті (LSMU), сондай-ақ жоба серіктестерінен Қазақстандағы Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықтың ағымдағы жағдайы: Қарағанды медицина университеті (ҚМУ), Астана медицина университеті (АМУ), Назарбаев Университеті Медицина мектебі (НУММ), Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы (ОҚМА), Қазақ ұлттық медицина университеті (ҚҰМУ). Әр университеттің презентациялары мен ZOOM-дағы әңгімелер негізінде әр университеттің барлығына ұсынылатын ең жақсы тәжірибелері танылды. Сонымен қатар, университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы ынтымақтастық құрылымын дамыту және процестерді дамыту бойынша бес ұсыныс жобасы жасалды.

Осы ұсынымдардың қазақстандық мәнмәтінінде бейімделуі және қолданылуы 2021 жылғы 4 мамырда өткен "медициналық ұйымдар мен университеттердің Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастығының үздік тәжірибелері" онлайн-семинарында талқыланды. Мәтінде әр университеттің мейіргер ісін дамыту саласындағы Денсаулық сақтау мекемелерімен ынтымақтастығына құрмет көрсетілгеніне көз жеткізу үшін әр университет осы есепті дайындау кезінде оқып, түсініктеме бере алды. Сонымен қатар, барлық университеттер ұсыныстарды растады және мақұлдады.

Медициналық университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықты одан әрі дамыту үшін:

1. аймақтық деңгейде мейіргерлік клиникалық нұсқаулар үшін жаңа тақырыптарды таңдаудың және қолданыстағыларды енгізудің негізгі құрылымдары мен негізгі процестерін айқындау;
2. бұдан әрі Қазақстандағы мейіргер ісін жетілдіру орталығының (МІДО) ресурстарын мейіргер ісін бірлесіп дамытуда пайдалану жолдарын келісу;

3. мейіргер ісі саласындағы зерттеулер мен әзірлемелер бойынша қажеттіліктерді/тақырыптарды анықтау және алмасу үшін құрылым және/немесе процесс құру;
4. азаматтардың денсаулық сақтау саласындағы ағымдағы өңірлік проблемаларымен байланысты мейіргер ісінің өңірлік даму салаларын бірлесіп айқындау және құжаттау, сондай-ақ
5. азаматтар үшін денсаулық сақтау саласында оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту жөніндегі өңірлік ұзақ мерзімді мақсаттарды бірлесіп белгілеу.

1 Кіріспе

Жұмыс пакеті 2. 3 мақсаты дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісіне жәрдемдесу мақсатында медициналық университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасында мейіргер іс саласындағы зерттеулер саласындағы ынтымақтастық үшін тұрақты құрылымдар мен жүйелі процестерді құру болып табылады. Осы құжатта хабарланатын қызмет (2. 3. 1) Мейіргер ісі саласындағы зерттеулер мен әзірлемелердің бағыттарын анықтау үшін бірлескен құрылымдарды, процестер мен мүмкіндіктерді құруға бағытталған. Осы қызметтің арқасында мақсат тиімді және тұрақты ынтымақтастық арқылы Қазақстанда науқастарға күтім көрсету бойынша клиникалық ұсынымдар әзірлеуді және дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін жалпы енгізуді жеделдету болып табылады.

Ынтымақтастық көптеген контексте және бірнеше пәндерде анықталады. Кейде ол серіктестік пен топтық жұмыстың синонимі ретінде қолданылады. Ол қызметтерді дамыту үшін маңызды компонент ретінде анықталды. (Bivin & Reddema 2014, Rycroft-Malone et al 2015.) Ынтымақтастықты нәтиже ретінде де, процесс ретінде де қарастыруға болады. Ынтымақтастық дегеніміз-ортақ мақсаттарға жету үшін екі немесе одан да көп ұйымдардың өзара тиімді және нақты анықталған қарым-қатынасы. Қарым-қатынасқа қатынастар мен мақсаттарды анықтауға міндеттеме, бірлескен құрылым және жалпы жауапкершілік, өзара өкілеттік және сәттілік үшін жауапкершілік, ресурстар мен сыйақыларды бөлісу кіреді. (Bivin & Reddema 2014.)

Rycroft-Malone et al (2015) өздерінің әдебиеттерінде ынтымақтастықтың нәтижелері мен салдарын былай сипаттайды: "нұсқаулықтарды тарату және енгізу; Қызмет аспектілерін жақсарту және денсаулыққа немесе денсаулық сақтау нәтижелеріне әсер ету; сәтті өзгерістерге ықпал ету; әлеуетті және нақты көрсеткіштер арасындағы алшақтықты азайту, сондай-ақ араласу бағдарламаларына белсенді қатысу; инновацияны кеңейтуге байланысты макро деңгей нәтижелеріне әсер ету; және ғылымды пациенттерге бағытталған пайдаға аударуды жеделдету".

Академиялық және практикалық ынтымақтастық жоғары оқу орындарына және олардың жетекшілерінің, оқытушылары мен зерттеушілерінің Денсаулық сақтау мекемелерімен және олардың әкімшілік және клиникалық қызметкерлерімен ынтымақтастығына жатады. Ғылыми және медициналық мекемелер арасындағы ынтымақтастық мейіргерлік білімнің мақсатына жету үшін өте маңызды. Дәрежені университеттер ресми түрде береді, бірақ Оқу уақытының жартысы ауруханаларда, алғашқы медициналық-санитарлық көмек пен қоғамдастықта нақты күтім жағдайында практикалық оқытуға арналған. Клиникалық тәжірибе барысында алынған тәжірибе мейірбекенің кәсіби өсуіне қажет. Сонымен қатар, оқу кезінде диссертациялар мен даму жобалары практикалық мәселелерді шешуді талап етеді. Сондықтан университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері болашақ мейірбекелер үшін жоғары сапалы білім беру үшін ынтымақтасуы керек. Жүйелі ғылыми-практикалық ынтымақтастық дәлелді медицина қағидаттары негізінде пациенттерге медициналық көмек көрсетудің тиімділігін арттырады және пациенттерді емдеу нәтижелерін жақсартады. (Bvumbwe 2016, Yi et al 2020.)

Мейіргер ісін оқытудағы ынтымақтастықтан басқа, академиктер мен практика арасындағы ынтымақтастық жаңа білім мен инновацияларды құру және ғылыми деректерді тәжірибеге енгізу үшін білім үшбұрышындағы маңызды компонент болып табылады. (Olander Roesse & Batingan Paredes 2015.) Оқу орындары мен сервистік агенттіктер арасындағы ынтымақтастық негізіндегі әріптестік қатынастар экономикалық тиімді және медициналық қызмет көрсету нәтижелерін жақсартатын дәлелді медицина қағидаттары негізінде дамып келе жатқан денсаулық сақтау жүйесін кешенді және үйлестірілген қызметтермен қамтамасыз ететін зерттеулер жүргізу тәсілдерінің бірі ретінде қарастырылды. Ғылыми және кәсіби ынтымақтастық өнімділік пен зерттеу сапасын арттыру, оқытуды жақсарту және серіктестік қатынастар шеңберінде жаңа дағдыларды дамыту тұрғысынан талқыланады (Rycroft-Malone et al 2015).

2 Әдістер

Бұл іс-шараның мақсаты Еуропадағы Мейіргер ісі саласындағы зерттеулерге жәрдемдесу саласындағы ынтымақтастықтың модельдеріне, әдістері мен процестеріне қатысты университеттер мен денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы үздік практиканы бекіту және Қазақстандағы ынтымақтастықтың ағымдағы практикасы туралы деректерді жинау болды. Алдымен практикалық денсаулық сақтау мен медициналық университеттер арасындағы ынтымақтастық әдістері туралы қазіргі заманғы халықаралық білімді талдау үшін дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргерлік іске ықпал ететін үздік халықаралық практикаларға әдеби шолу жүргізілді (1-сурет). JAMK қолданбалы ғылымдар университетінің Ханой Хопа және Қарағанды медицина университеті Инеш Меерманова әдебиеттерге шолу жасады.

Сурет 1. Қызмет түрінің құрылымы 2. 3. 1

Электронды салыстырмалы талдау кезеңінде әдебиеттерді шолу нәтижелері негізінде жеті тақырып және олардың айналасында ашық сұрақтар жасалды. Электронды салыстырмалы талдау кезеңінде әдебиеттерді шолу нәтижелері негізінде жеті тақырып және олардың айналасында ашық сұрақтар жасалды. Жеті тақырып бойынша мейіргер ісі саласындағы

ынтымақтастық мысалдарымен қысқаша презентация өткізілді. Бұдан кейін пікірталас өтті, оның барысында ашық сұрақтар қойылып, әр университеттегі үздік тәжірибелер туралы терең түсінік алу үшін жауаптар берілді. Сессиялар қатысушылардың рұқсатымен жазылды және жазбалар талданды. Талқылауды талдау әр талқылаудың бейнежазбаларын ашудан басталды. Ал жұмыс тобы транскрипциялардың негізін таңдап, талқылап, әр Университеттің үздік тәжірибелері туралы шешім қабылдады. Университеттердің үздік тәжірибелерін таңдау презентациялар мен кейінгі пікірталастарда келтірілген ерекшеліктер мен мысалдармен негізделді. Ынтымақтастықтың үздік тәжірибелері кесте форматында жинақталған қараңыз. *Кесте 1. Электрондық салыстырмалы талдау барысында анықталған үздік тәжірибелер.* Әдебиеттерді шолу және анықталған үздік тәжірибелер негізінде қазақстандық университеттер мен олардың серіктес клиникаларында ынтымақтастық тәжірибесін одан әрі дамытуды ескере отырып, алдын ала ұсыныстар дайындалды. Алдын ала ұсынымдарды тұжырымдау онлайн-кездесулерде өтті, онда жобаның жұмыс тобы маңыздылығы мен өзектілігі, сондай-ақ ұсынымдарды тұжырымдау туралы ұсыныстарды талқылады және енгізді. Электрондық салыстырмалы талдау үшін жауапты зерттеушілер/оқытушылар JAMK-дан Анина Кангас-Ниemi, ҚМУ-дан Ауэз Айтмағамбетов және Феруза Садуева болды

Үшінші кезең 2021 жылғы 4 мамырда онлайн-семинарды қамтыды, оған барлық серіктестер мен клиникалық практика мекемелерінің өкілдері шақырылды. Семинар барысында ынтымақтастықтың әдістері мен процестері бойынша осы ұсыныстарды қолдану мүмкіндіктері талқыланды және семинарға қатысушылар ұсынған тәсілдер мен мүмкіндіктер негізінде ұсыныстар жаңартылып, пысықталды. Соңғы қадам университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы ынтымақтастық құрылымдарын құру және процестерді дамыту бойынша ұсыныстар қалыптастыру болды.

3 Ғылыми орта мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық арқылы дәлелді мейіргер ісіне жәрдемдесудің үздік халықаралық практикалары

ӘДЕБИЕТТЕРДІ ШОЛУ ПРОЦЕСІ

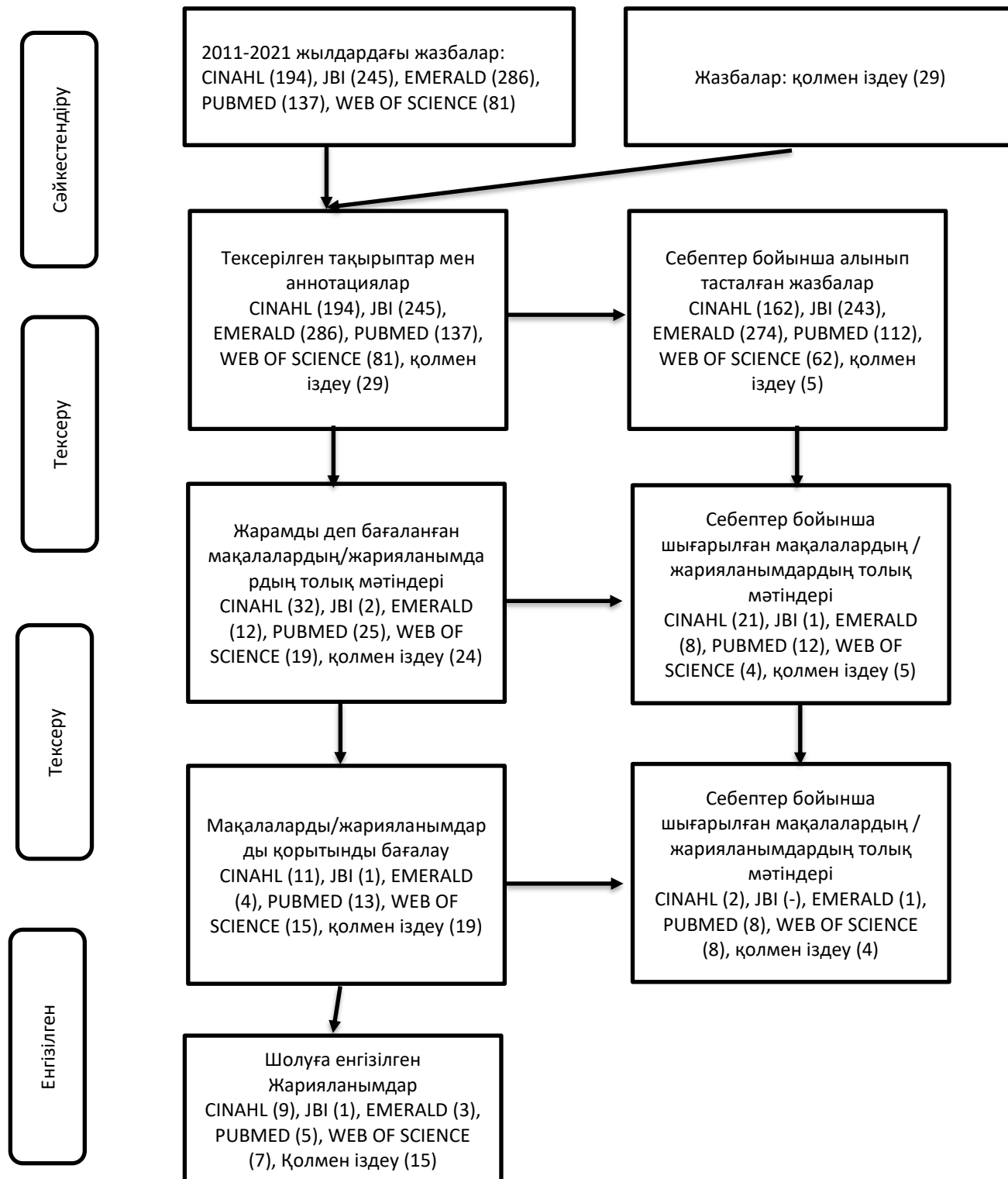
Дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргерлік іске ықпал ететін магистратура және докторантура деңгейіндегі университеттер мен денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы үздік халықаралық тәжірибелерді анықтау мақсатында әдебиеттерге шолу жүргізілді. Мақсаты зерттеу нәтижелерін қолдану болды тегті енгізу университеттің тәжірибелі дәрігерлерімен және қызметкерлерімен сұхбатта қолданылатын электрондық салыстырмалы талдаудың тақырыптары/ бағыттары үшін негіз ретінде.

Әдебиеттерге шолу келесі мәліметтер базасы бойынша жүргізілді: CINAHL (мейіргер ісі және медициналық әдебиеттердің жиынтық индексі), Web of Science, PubMed, JBI және EMERALD. Сонымен қатар, қолмен іздеуге Google Scholar және Google кірді. Іздеу терминдері (collabor*

немесе cooperat* немесе "partnership") және (struct* немесе process* немесе model*) және ("health care" немесе healthcare, немесе "healthcare organisation" немесе "health care organization" немесе "healthcare institution") және (univers* немесе "academic institution*" немесе "higher education" немесе "post-graduate education") және (evidence based practice немесе ebr немесе evidence based немесе best practice). Әдебиеттерді іздеу 2011-2021 жылдарға шектелген және тек ағылшын тіліндегі басылымдар.

PRISMA 2009 Блок-схемасы (жүйелі шолулар мен мета-талдаулар үшін Есептіліктің таңдаулы элементтері) әдебиетті іріктеу процесін суреттеу үшін жасалды (2-сурет). PRISMA Блок-схемасы- бұл жүйелі шолу есептерін ұсынуға арналған нұсқаулықты қамтамасыз ететін халықаралық стандарт.

Сурет 2. PRISMA блок-схемасы

Барлығы 972 мақала әртүрлі мәліметтер базасынан анықталды:

- 194 CINAHL деректер базасындағы Жарияланымдар
- JBIG деректер базасында 245 жарияланым
- EMERALD деректер базасында 286 жарияланым
- PubMed деректер базасында 137 жарияланым
- 81 Web of Science деректер базасында жариялау
- 29 жарияланымды қолмен іздеу.

Әдебиеттерді іздегеннен кейін әр таңдалған жарияланымның атаулары мен аннотациялары рецензиялауға жарамдылығы тексерілді. Осыдан кейін одан әрі іріктеу үшін 114 жазба қалды. Жазбалар талаптарға сәйкестігі үшін екі рет тексерілді, содан кейін жалпылауға 40 мақала енгізілді. Қараңыз. Сурет 2. Мақалалар мен тезистерді екі рецензент тәуелсіз тексерді.

Келесі кезең 40 жарияланымның толық мәтінін оқып, ғылыми және медициналық ұйымдар арасындағы ынтымақтастық тәжірибесін зерттеу болды. Қосымша 3. Жарияланымдарды мұқият талдағаннан кейін енгізілген мақалалар тізімі төрт негізгі категорияға бөлінді. Шолуға енгізілген Жарияланымдар келесі елдерден келді: АҚШ (13), Канада (3), Австралия (8), Ұлыбритания (6), Финляндия (1), Швеция (4), Нидерланды (1), Италия (1), Уганда (1), Малави (1) және Иран (1).

ҚОРЫТЫНДЫЛАР

Академиялық топтар мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық арқылы Дәлелді мейіргер ісі (ДМІ) қағидаттарына негізделген мейіргер ісіне ықпал ететін ең жақсы халықаралық тәжірибелерді сипаттау үшін төрт санат құрылды. Бұл санаттар жоғарыда сипатталған әдебиеттерге шолуда келтірілген тұжырымдарға негізделген.

Бірінші санат, **ғылыми орта мен денсаулық сақтау арасындағы жемісті серіктестіктің сипаттамалары университет** қызметкерлері мен медициналық мекемелердің қызметкерлері арасында сенімді, тиімді серіктестік орнатуға ұсынылатын принциптер мен іс-шараларды қамтыды. Бірінші қағида ғылыми және медициналық практиканың жетекшілері жалпы көзқарасты ұстанды және екі жаққа да пайдалы болатындай әрекет етуге дайын болды. Сондықтан жемісті серіктестік құру үшін мақсаттардың бірлігі өте маңызды. Екі тарап арасында ресурстар мен тәжірибе алмасу да маңызды. Бұл зерттеушілер мен практиктер арасында бірлескен білім құру және бірлесіп білім алу өте маңызды екенін білдірді. Ынтымақтастық жеке адамдар үшін ерікті болуы керек. Сонымен қатар, барлық тараптар мен жеке қатысушылардың ынтымақтастық кезінде тең жауапкершілік алуы өте маңызды.

Екінші санат, **табысты серіктестікті құру/серіктестікті басқару тәсілдері** екі жағынан да күшті басшылық пен қолдауды қажет етті: ғылыми және медициналық тәжірибе. Шынайы демократиялық серіктестікті құру өте маңызды болды, онда екі тарап бірлесіп жоспарланған іс-әрекеттерді орындауға және сапаны қамтамасыз етуге жауапты болады. Сонымен қатар, екі

тарап қатысудың жалпы пайдасын қамтамасыз етуге дайын болуы керек. Әдебиеттен алынған тұжырымдарға сәйкес, ғылым мен практика арасындағы серіктестікті үнемі әдістерге де, нәтижелерге де назар аудару керек. Табысты серіктестікті құру үшін қысқа мерзімді жобаларға емес, ұзақ мерзімді қатынастарға артықшылық беріледі. Ашық кеңістіктер, кітапхана қызметтері және жалпы зерттеу лауазымдары сияқты ресурстардың әртүрлі түрлері университет қызметкерлері мен медициналық қызметкерлер арасында бөлінуі керек. Сонымен қатар, университеттермен және медициналық тәжірибелермен бірлесіп, бірлескен оқу бағдарламасын жоспарлау, сарапшылардың дәрістерін оқу және білім беру сессияларын ұйымдастыру сияқты нақты процестер мен нәтижелерді әзірлеу қажет. Жалпы алғанда, екі ұйым да ғылым мен практика арасындағы сәтті серіктестікті құру үшін бір-біріне ұсынатын артықшылықтарды мойындауы және қолдануы керек.

Үшінші категорияда **құрылған құрылымдар мен модельдер** ғылыми топтар мен денсаулық сақтау саласындағы ынтымақтастыққа бағытталған әртүрлі модельдер мен құрылымдардың сипаттамасын қамтыды. Мысалы, мамандандырылған оқу бөлімдерінің моделі (МОБМ) әртүрлі тәсілдермен қолданылды. МОБМ моделінің көмегімен клиникалық және оқытушылық міндеттерді бір басқару моделі немесе бірлескен тағайындау арқылы ұйымдастыруға болады, мұнда оқытушы жұмыс уақытын клиникалық және университеттік мақсаттар арасында бөледі немесе МОБМ моделі мейірбекелер, дәрігерлер, басшылық және оқытушылар құрамы тиімді жұмыс істейтін оқыту / оқыту ортасын білдіреді. Сондай-ақ, МОБМ моделінде мейіргер ісі бойынша магистратура мен докторантура студенттері үшін мейіргер ісі саласындағы клиникалық ротациялар немесе аспиранттар үшін зерттеу мүмкіндіктері болуы мүмкін.

Соңғы категорияда, **қолданбалы әдістер мен техникаларда** ғылыми және медициналық мекемелердің қызметкерлері арасындағы ынтымақтастыққа ықпал ететін және нығайтатын барлық тәжірибелер болды. Оқу сессиялары, оқу бағдарламалары бойынша ынтымақтастық, әлеуметтік желілер мен кәсіби іс-шаралардың әртүрлі түрлері, жыл сайынғы зерттеу есептері, ақпараттық бюллетеньдер, аурухана сайтындағы оқу іс-шаралары, клиника басшыларының форумдары, тәлімгерлер мен рөлдік модельдер, зерттеу чемпиондары ғылыми және медициналық практиканың ынтымақтастығы арқылы дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту және нығайту кезінде қолдануға болатын әдістер мен әдістердің мысалдары болып табылады. Сонымен қатар, ғылыми–практикалық ынтымақтастық үшін ғылыми топтар мен клиникалық серіктестердің бірлестігін кішігірім жобаларға және кездесулер, семинарлар, зерттеу желілері, топтық іс-шаралар сияқты формальды өзара әрекеттесудің барлық түрлеріне өтініш берудің сенімді процесінде пайдалану ұсынылады.

4 Еуропалық университеттердегі мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықтың үздік тәжірибелері

4.1 Жемісті серіктестіктің сипаттамалары

Литва медицина ғылымдары университеті (LSMU) екі академиядан тұрады: медицина академиясы (факультет және кафедра, сондай-ақ университетке біріктірілген Литва денсаулық сақтау ғылымдары университетінің клиникасы) және ветеринарлық Академия. Мейірбекелер барлық іс-шараларға қатысады және тікелей байланысқа ие. LSMU - да университеттік ауруханалар студенттерді оқыту және тәжірибе жасау үшін қолданылады. Клиникамен ынтымақтастық басталғанға дейін олар университетте университет студенттерінің практикасына қойылатын талаптарға сәйкестігі бойынша бағалаудан өтеді. Қазіргі кезеңде анықталған мақсат клиникалық практикаға ДМІ енгізу болды. Студенттердің клиникалық практикасы үшін ынтымақтастық құру келесідей сипатталған: Мейіргер ісі және мейіргер ісі кафедрасының дәрісі-университеттік аурухананың аға мейірбекесі - жеке клиникалардағы мейірбеке-тәлімгер-студент. Студенттер мен магистранттарға арналған зерттеу тақырыптарын куратор, Мейіргер ісі және мейіргер ісі бөлімі, Денсаулық сақтау министрлігі, аурухана немесе қалалық денсаулық сақтау департаменті ұсына алады.

Утрехт университетінің медициналық орталығында (**UMCU**) жемісті ынтымақтастықтың сипаттамалары ұсынылды. Мейіргер ісі бөлімі (МІБ) қазіргі уақытта медициналық және Мейіргерлік көмек көрсетілетін жүрек және өкпе бөлімшесімен (ЖӨБ) жұмыс істейді. МІБ мейіргерлік профессорларының бірі және ЖӨБ аға ғылыми қызметкері клиникалық тәжірибеде жұмыс істейтін магистр дәрежесі бар мейірбекелер қатысатын бірлескен зерттеу бағдарламасы аясында жұмыс істейді. МІБ мейіргерлік профессорларының бірі және ЖӨБ аға ғылыми қызметкері клиникалық тәжірибеде жұмыс істейтін магистр дәрежесі бар мейірбекелер қатысатын бірлескен зерттеу бағдарламасы аясында жұмыс істейді. Осылайша, клиникалық практикадан зерттеу тақырыптарын (зерттеу сұрақтары) анықтау маңызды. Пәнаралық ынтымақтастық өте маңызды, өйткені мейірбекелер ешқашан оқшауланбайды; олар әрдайым физиотерапевттер, дәрігерлер және басқалар сияқты басқа мамандармен жұмыс істейді.

JAMK қолданбалы ғылымдар **университетінде жемісті серіктестік** құру университеттің миссиясы мен негізгі міндетіне негізделген, олар аймақтық дамуды қолдайтын және кадрларды даярлау және жоғары білімді дамыту жөніндегі халықаралық қоғамдастық ретінде әрекет ететін білім беру және ғылыми-зерттеу, дамыту және инновациялар (ФЗДИ) қызметін қамтиды. Жемісті серіктестіктің сипаттамаларын көрсететін мысалдардың бірі-Орталық Финляндияның денсаулығы мен әл-ауқатының экожүйесі, КЕНО (<https://kehofinland.fi/en/>), оны 16 серіктес бірлескен көзқараспен және қазірдің өзінде күшті әлеуметтік және медициналық перспективаны психофизикалық жағдайға шынайы бағытталған пәнаралық көзқараспен толықтыруға деген ұмтылыспен құрды.

Або академиясының (**ÅAU**) магистрлік диссертациясына арналған жобалар мен тақырыптарды клиникалық Денсаулық сақтау мекемелерінің серіктестері және қоғамдағы басқа серіктестер жиі

тапсырыс береді немесе ұсынады. Мейіргер ісі бойынша магистр дипломының өзекті мәселелеріне келетін болсақ, аудандық ауруханада магистратура студенттеріне арналған веб-сайт бар, онда олар анықталған өзекті мәселелерді ұсынады. Сілтеме келесідей <https://www.vaaskanekussairaala.fi/sv/for-vardgivare/for-studerande/studerande-inom-vardb Branchen/teman-for-examensarbeten/>. Көптеген магистранттар мен магистранттардың диссертациялары клиникалық мекемелермен және ғылыми оқытушылардың жетекшілігімен нақты ғылыми-зерттеу жобаларымен бірлесіп жазылған.

4.2 Табысты серіктестікті құру жолдары

Жеке байланыстар мен ынтымақтастық LSMU-дағы университет пен практикалық денсаулық сақтау арасындағы табысты ынтымақтастықтың негізі болып **табылады**. Университет пен клиникалар арасында конференцияларға, бірлескен практикаға қатысудағы ынтымақтастық жолға қойылған. Сонымен қатар, университет Нью-Йорк университетімен стипендия саласында жұмыс істеді және оның өкілдері LSMU студенттеріне дәрістер мен кеңестер өткізді. Мейіргер ісінің озық тәжірибесін ашу алты (6) жыл бұрын LSMU мақсаты болды. Студенттерді оқу бағдарламасын аяқтағаннан кейін жұмыспен қамтамасыз ету қажет. Клиникалар әр түрлі деңгейдегі және әр түрлі бөлімдердегі алдыңғы қатарлы мейіргерлерді қажет етеді.

Ынтымақтастық үшін тұрақты қауымдастықтар (топтар) бірнеше жыл бұрын **UMCU** мақсаты болды. UMCU аясында жасалған әртүрлі зерттеу бағдарламалары insult алған науқастар сияқты пациенттердің нақты топтарына бағытталған. Мейіргер ісі саласындағы зерттеулер, әдетте, осы зерттеу бағдарламаларына байланысты. МІБ сондай-ақ елдегі профессорлардың/зерттеушілердің кең ауқымымен ынтымақтастықты жолға қойды. Бұл магистратура студенттеріне өздерін қызықтыратын салада зерттеулер жүргізуге мүмкіндік береді. Магистратура студенттері зерттеу жүргізе алатын профессорлармен/зерттеушілермен күшті бірлескен топтар құру өте маңызды деп саналады. Бұл өте сәтті және тиімді деп танылды, өйткені білім алатын мейірбекелер клиникалық тәжірибеде зерттеулер жүргізеді. Мысалы, егер олар психиатрияда жұмыс істесе, олар магистрлік диссертация аясында осы салада зерттеулер жүргізгенді ұнатады. Психиатрия саласындағы мейіргер ісі профессорының бақылауы зерттеу сапасын, сонымен қатар рөлдік модельдеуді жақсартады. Сондай-ақ, докторлық дәрежесі бар мейірбекелер клиникалық кафедраларда лауазымдарға ие, сонымен қатар магистратура бағдарламасының оқытушылары болып табылады (аптасына 1 күн). Осылайша, клиникалық тәжірибе мен университеттің медициналық орталығы / Утрехт университеті арасында білім мен тәжірибе алмасу жүреді.

JAMK-да **алдын-алу**, денсаулықты нығайту, жаттығу, оңалту, білім беру және терапия саласындағы күшті көп салалы тәжірибе мен қатысушылар арасындағы ынтымақтастық сәтті серіктестік құрудың ең жақсы тәсілдері болды. Сондықтан JAMK университеті JAMK Future Factory® кәсіпкерлікке және инновацияларға оқыту моделін құрды, онда пәнаралық студенттер еңбек қызметіне, өнеркәсіпке немесе ҒЗДИ бойынша қызметке байланысты нақты мәселелер мен міндеттерді шешеді.

Vaasa Әлеуметтік технологиялар орталығы ұсынған сәтті **ÅAU** серіктестігінің мысалы Денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру саласындағы цифрлық шешімдердің жаңандық интерфейсі және аймақтық ғылыми серіктестер, кәсіптік білім беру және денсаулық сақтау секторы арасындағы цифрлық экожүйе болды.

4.3 Серіктестікті басқару

LSMU-да **аурухананың** мейірбекелері оқу процесінің бөлігі ретінде Мейіргер ісі және мейіргер ісі бөлімінде жұмыс істейді. Мысалы, университет бөлімінде 10 мейірбеке толық уақытты оқытушылар мен зерттеушілер ретінде жұмыс істейді. Аурухананың мейірбекелері жобаның әртүрлі шараларына қатысады. Ауруханалар зерттеу жобалары үшін пилоттық платформа ретінде қызмет етеді. Бакалаврлар мен магистрлердің дипломдары аурухананың мейірбекелерінің басшылығымен жазылады, ал мейірбекелер аттестаттау комиссиясының мүшелері болып табылады. Мейіргер ісі және күтім бөлімінің оқытушылары ауруханада жаңа ұсыныстар мен хаттамаларды әзірлеуге қатысады.

UMCU практикамен ынтымақтастықтың бірнеше түрлі тәсілдерін басқарды. Тәжірибенің ең жақсы мысалдарының бірі-Julius Leidse Rijn Academic Practice. Бұл алғашқы медициналық көмек желісінде Мейіргер ісі отбасылық медицина мен үйде күтіммен серіктестік құрды. Осы ынтымақтастық шеңберінде таяудағы бес жылға арналған мақсаттар айқындалды және келісілді. Мысалы, бір жобада серіктестер күш біріктіруге қаржы салды (мейірбекелер 50% ауруханада, 50% университетте жұмыс істейді). Ғылыми практика шеңберінде анықталған мақсаттарға қол жеткізу үшін басқарушы топтың комитеті құрылды. UMCU-да ынтымақтастық туралы келісіммен айналысатын бөлімдер құрылды. Басқа ұйымдармен ынтымақтастық келісімдерге негізделген.

ÅAU серіктестіктерді барлық серіктестермен тұрақты семинарлар және R&D жобаларын мерзімді талқылау арқылы қолдайды. Семинарлар мен конференцияларды ұйымдастыру да ынтымақтастықты қолдаудың тәсілі болып табылады. Диалог пен рефлексия үшін ашық атмосфера, сонымен қатар ерекше қажеттіліктер мен контекстке құрмет өте маңызды. Мысалы, ÅAU-мен серіктестікте қамқорлық туралы ғылым саласындағы бірнеше бейінді салалардың бірі әлеуметтік технологиялардағы білім беруді дамытуға ықпал еткен Vaasa (VWTE) Әлеуметтік технологиялар экожүйесінің жобасы болып табылады. Ынтымақтастықтың үш түрлі саласын - зерттеу, тәжірибе және білім беруді басқару Або академиясының арнайы құрылымымен келісілді. Курстың жауапты оқытушылары мазмұнды, оқыту әдістерін, емтихандарды және барлық қажетті құжаттарды әзірлейді және материалды жауапты профессорға алғашқы бекіту үшін ұсынады. Осыдан кейін келесі оқу жылында ұсынылатын жаңа курстарды факультет кеңесі мақұлдауы керек. Оқу қызметі бойынша кеңесші және факультеттегі барлық білім беру үйлестірушісі факультет Кеңесіне құжаттар дайындайды.

JAMK өкілдері **Финляндияның** орталығындағы жаңадан салынған Nova ауруханасына қатысты мәселелерді шешуге қатысу және ынтымақтастық мысалын қолдана отырып, серіктестікті басқару тәжірибесімен бөлісті. Ауруханада университеттің жетекші Мейіргер ісі мұғалімдерімен ай сайын бірлескен кездесулер өткізіледі. Қажет болған жағдайда шұғыл мәселелер бірлесіп пысықталып, шешілуі мүмкін. Мейіргер ісі факультеті клиникалық көмек жеткізушілерімен

зерттеу, Мейіргер ісі, студенттік практиканы ұйымдастыру және жаттығу орталығында жұмыс істеу мәселелері бойынша үнемі байланыста. Денсаулық сақтау және мейіргер ісі саласындағы аймақтық қажеттіліктер үшін бірлескен жауапкершілік басқарудың жоғары деңгейінде, Ректор мен аурухана басшылығы қол қойған және қол қойған белгілі бір міндеттермен келісілген.

4.4 Құрылған құрылымдар мен модельдер

LSMU-да **серіктестерді** іздеуге көмектесу үшін даму бөлімі ұйымдастырылған. Университеттегі ынтымақтастық зерттеуші ретінде кейбір идеялардың пайда болуынан бастап, содан кейін практикалық профильдегі медициналық ұйымдармен ынтымақтастық, клиникалардың бас мейірбекесіне кездесу мен талқылау үшін қосылғаннан кейін әртүрлі кезеңдерден тұрады. Кездесулер қажеттілігіне қарай ұйымдастырылады. Егер тақырып барлығына қызықты болса, онда идея бойынша жұмысты жалғастыру үшін келесі кездесулер мен дайындық жұмыстары келісіледі. LSMU ынтымақтастық моделі 3-суретте айқын көрсетілген. PhD дәрежесін ізденуші студенттер үшін ғылыми жетекшілер тағайындалады. Литвада бейресми ынтымақтастықтың жоғары деңгейі қолданылады. Аттестаттау комиссияларын ұйымдастыру оқу комиссияларына қосымша бакалавриат студенттері үшін және магистратура студенттері үшін жеке жүргізіледі.

Сурет 3. LSMU ынтымақтастық моделі.

Julius Leidsche Rijn Academic Practise-те **UMCU-да** ұйымдастырылған басқару тобы / комитет жылына бір рет ағымдағы жылы атқарылған жұмыстарды талқылап, келесі жылға жоспарлау үшін жиналады. Ал төменгі, басқарушылық деңгейде жиналыстар төрт рет өткізіледі. Соңғы деңгей-мейірбекелермен кездесу. Басқару тобына мекеме мен ұйым ұсынған нұсқаулар кіреді.

ЖАМК-да **идеяны** әзірлеу кезеңінен бастап, нәтижелер туралы есептілікке дейін, әр кезеңде міндеттер, міндеттер мен қажетті келісулер көрсетілген зерттеу және дамыту бастамалары үшін нақты хаттама жасалды. Дипломдық жұмыстар мен студенттерді дамыту тапсырмалары қазіргі зерттеулермен, әзірлемелермен немесе инновациялармен байланысты болуы мүмкін, мысалы, Future Factory® - мен немесе өз жұмысыңызбен немесе жұмысты ұйымдастырумен. Зерттеулер көп салалы топтарда жүргізілуі мүмкін, онда студенттер осы саладағы басқа мамандармен сөйлесе алады және өздерінің жұмыс қауымдастығын дамыта алады.

ÅAU-да **магистратура** мен докторантура деңгейінде білім беруді дамыту 4-суретте көрсетілген денсаулық сақтау және әлеуметтік сектормен ынтымақтастық түрінде ұсынылды. Vaasa (VWTE) Әлеуметтік технологиялар экожүйесі vwte мүшесі болып табылатын Еуропалық форумға сәйкес құрылды. VWTE аясында ÅAU аймақтық университеттермен, қолданбалы ғылымдар университеттерімен және Вааса қаласымен, сондай-ақ аймақтық денсаулық сақтау жүйесімен (НҮКЕ) бірлесіп, Денсаулық сақтау технологияларымен және сандық Денсаулық сақтау шешімдері арқылы медициналық көмекке қол жетімділікті жақсартумен айналысатын пәнаралық зерттеу тобы құрылды. Бұл экожүйе денсаулық сақтаудың аймақтық мәселелерін зерттеуге және шешуге бағытталған денсаулық сақтаудың бірлескен зерттеулерін жасау үшін мүдделі тараптар қауымдастығын біріктіреді.

Сурет 4. ААУ Медициналық және әлеуметтік сектормен ынтымақтастық

4.5 Қолданылатын әдістер мен тәсілдер

LSMU **мысалдары** мейіргер ісінің негізгі тақырыптары бойынша ұлттық конференциялар ұйымдастыру арқылы ДМІ дамыту үшін ынтымақтастық әдістері мен құралдарына және ынтымақтастық тәсілдеріне қатысты болды. Олар бөліскен әдістер ресми және бейресми кездесулерді үнемі ұйымдастыруға қатысты болды. Кездесулер жылына екі рет өткізіліп, университеттік ауруханаларда және ауруханалардан тыс клиникалық тәжірибеде мейіргер студенттеріне жауап беретін тәлімгерлермен кері байланыс және пікірталастар ұйымдастырды. Табысты ынтымақтастық үшін олар ұсынған үш негізгі қағидат қолданылды: 1. айырмашылықтарға төзімділік, 2. басқа адамдардың пікірін құрметтеу және 3. өз кәсібінде немесе саласында көшбасшы болу мүмкіндігі.

UMCU **ДМІ** қолдануды қолдау үшін клиникалық тәжірибе мен университеттер арасындағы ынтымақтастықты қамтамасыз ету үшін қолданылатын көптеген әдістермен әртүрлі жағдайларды көрсетті. Зерттеушілермен және клиникалық институттармен (UMC-ден тыс), сондай-ақ клиникалық бөлімшелермен және бөлімдермен (UMC аясында) ынтымақтастық орнату өте маңызды деп танылды. Осылайша, барлығы табысқа жетелейтін ынтымақтастықтың шынайы сезімін сезінді. Басқа пәндермен пәнаралық ынтымақтастықты ерекше атап өту маңызды деп танылды. Бейресми ынтымақтастық пен әлеуметтік желілердің, әсіресе Нидерланды сияқты шағын елде маңыздылығы атап өтілді. Нидерландыдан келген әріптестер байланыс орнатып, жеке және бейресми өзара әрекеттесуді қолдануды ұсынды.

JAMK **медициналық** қызмет көрсетушілермен ай сайын бірлескен кездесулер өткізеді, сонымен қатар ұйымдардың әртүрлі деңгейлерінде сауда желілерімен жиі кездесулер өткізіледі. Процестердің белгілі бір сипаттамаларын қамтитын сапа жөніндегі нұсқаулықтар білім беру үшін де, ИИР саласындағы қызмет үшін де бар.

ÅAU-да қолданылатын ғылыми **әдістер** мен әзірлемелердің кең спектрі бар. Мысалы, пайдаланушыға бағытталған дизайн, қатысушылардың іс-әрекеттерін зерттеу, адамға бағытталған бірлескен дизайн және тірі зертхана әдістемесі, яғни модельдер мен әдістер халықаралық деңгейде жасалды, сыналды және ұсынылды. Академияда да, клиникалық мекемелерде де Мейіргер ісі бойынша ғылыми журналдарға және мейіргер ісі туралы мәліметтер базасына қол жетімді. Сонымен қатар, денсаулық сақтау ұйымдары мен кәсіподақтар арқылы Мейіргер ісі бойынша клиникалық нұсқаулар мен мәліметтер базасына қол жетімді. Нәтижелер семинарлар мен конференцияларды ұйымдастыру арқылы таратылады, ал ғылыми-зерттеу жобалары барысында жасалған араласулар мен модельдер көбінесе клиникалық жағдайда тексеріледі.

4.6 Стратегия деңгейіндегі ынтымақтастық және даму

LSMU-да **оқытушылардан** бастап деканатқа дейін денсаулық сақтау министрлігіне дейінгі барлық деңгейлер мейіргер ісін дамыту жоспарларын жасауға қатысты. Университеттік деңгейде ай сайынғы бірлескен кеңестер (HEIs HCF) өткізілмейді, өйткені олар қажет болған кезде үнемі байланыста болады. Ауруханалардың мейірбекелері оқу процесіне қатысады, олардың кейбіреулері оқу комиссиясына кіреді (оқу жоспарын жасауға қатысу талаптары бар). Университеттің адам денсаулығы және қоршаған орта саласындағы стратегиясы аурухананың барлық қызметкерлері стратегиялық жоспарларды әзірлеуге қатысады дегенді білдіреді. ДМІ алғашқы медициналық көмек ауруханасында алдын-алу бағдарламасын жүзеге асыру аясында әзірленуде. LSU-да екі стратегиялық жоспар бар: аурухана мен университет жоспары, бірақ адам денсаулығы мен қоршаған орта, сонымен қатар жаңа технологиялар, дәлелді медицина принциптерін енгізу. Зерттеудің басымдылығы ұлттық Мейіргер ісі ғылыми-зерттеу институтына негізделген, ол елдің әлеуметтік-мәдени контекстіне бейімделетін бүкіл Еуропада мейіргер ісін зерттеудің орталық тақырыбын ұсынады.

UMCU-да **аурухана** мен университет бір университеттік медициналық орталық болып табылады, сондықтан интеграция барлық деңгейлерде жүзеге асырылады. Директорлар кеңесі, басшылық және төменгі басшылық-олардың барлығы ұйымдағы мейіргер ісін дамыту жоспарларына, әсіресе "болашақ мейіргер ісі" жаңа жоспарына қатысады. UMCU аясында магистратура және PhD білімі бар Мейіргер ісі саласындағы ғалымдар ДМІ енгізуде және клиникалық тәжірибені жақсартуда Денсаулық сақтау саласындағы инновациялық жобаларды құру, араласуды дамыту және бағалау арқылы шешуші рөл атқарады. Клиникалық бөлімшелерде жұмыс істейтін докторлық мейірбекелер ДМІ-ді енгізеді және денсаулық сақтау саласындағы инновациялық жобаларды құру, араласуды дамыту және бағалау, сонымен қатар магистранттар мен магистранттарды бөлімшелерде және клиникалық бөлімшелерде жүргізілетін зерттеулерге бақылау және оқыту арқылы клиникалық тәжірибені жетілдіреді.

Университет деңгейінде **JAMK** стратегиясы мынадай негізгі салаларды анықтады: Биоэкономика, пәнаралық оқалту, қолданбалы киберқауіпсіздік, Автоматтандыру және робототехника, инновациялық оқыту және Туризм. Дәлелді мейіргер ісі (ДМІ) қағидаттарына негізделген мейіргер ісінің болашақ дамуы үшін маңызды салаларға алғашқы медициналық көмек, паллиативті көмек және денсаулықты нығайту жатады. Бас оқытушылар мейіргер ісі бойынша білім беру бағдарламаларының стратегиясын әзірлеуге жауап береді. Оқытушылар өз саласындағы клиникалық тәжірибе туралы түсінік ала отырып, ұлттық және аймақтық желілерге белсенді қатысады. Бұған қоса, JAMK цифрландыру саласында көшбасшы болуға ұмтылады.

ААУ-да мейіргер ісінің дамуына жауапты адам- **мейіргер** ісі бойынша профессор, ал жауапты оқытушы, яғни доцент, әдетте, әр профильдеу саласына жауап береді. Мысалы, белсенді зерттеушілер (доценттер) әлеуметтік қамсыздандыру технологиялары мен медициналық сауаттылыққа жауап береді. Бірақ ДМІ-ді стратегиялық деңгейде дамыту бойынша нақты жұмыстар жүргізілген жоқ. Геронтологиялық көмек ДМІ болашақ дамуы үшін маңызды сала ретінде анықталды. Мысалдар-егде жастағы адамдар арасындағы жалғыздықты болдырмауға арналған сандық шешімдер және егде жастағы адамдар арасындағы гуманоидты роботтардың пайдасы мен маңыздылығын зерттеу (бірнеше жағдайда).

4.7 Әлеуетті арттыру

LSMU **түлектері** оқу процесінде көп жұмыс істеудің және аз жалақы алудың орнына мейіргер және аға мейіргер болуды жөн көреді. Магистр дәрежесі бар мейіргерлердің біліктілігін арттырудың бір тәсілі- PhD бағдарламасын аяқтау үшін ауруханада 5-10 жыл жұмыс істегеннен кейін университетке қайта қабылдау. Егер ауруханаларда жұмыс істейтін мейіргерлер сабақ беруге ниет білдірсе, олар, мысалы, Мейіргер ісі әдістерін немесе барлық бағдарламалар бойынша барлық студенттерге мейіргер ісінің негіздерін үйрете алады. Белсенді жұмыс істейтін мейіргерлерді оқытушылар құрамы тәлімгер ретінде таңдайды. Тәлімгерлік курстардан кейін мейіргерлер тәлімгер ретінде жұмыс істей алады.

UMCU-да **мейіргерлерді** оқыту/ оқыту үшін шектеулі бюджет бар. Бірақ олардың жаңа "болашақ Мейіргер ісі" бағдарламасында клиникалық бөлімшелерде жұмыс істейтін бірқатар мейіргерлерге Мейіргер ісі бойынша магистрлік бағдарлама ұсынылды, ал кейбіреулеріне аспирантурадан өту ұсынылды. Осы жаңа жоба аясында UMCU бірлескен клиникалық және ғылыми лауазымдарда жұмыс істейтін, яғни олар зерттеу жүргізетін, бірақ сонымен бірге клиникалық бөлімшелерде мейіргерлік ғылымның дамуын қолдау және болашақта пациенттерге күтім жасауды жақсарту үшін ДМП енгізу үшін жұмыс істейтін мейіргерлік зерттеушілердің әлеуетін құруды және одан әрі дамытуды қалайды.

Аймақтағы мейіргер қызметкерлерінің әлеуетін арттыру үшін **JAMK** денсаулық сақтау саласындағы серіктестердің тегін қажеттіліктеріне сәйкесмамандандырылған зерттеулер жүргізеді. Мамандандырылған тренингтер (30 ECTS) мейіргерлер мен бакалавр дәрежесі бар басқа медицина қызметкерлеріне арналған және жұмыс кезінде аяқталуы мүмкін.

ААУ-да **денсаулық** сақтау секторы үшін швед тілі оқытушыларын дайындауда әлеуетті арттыру бойынша ағымдағы бірлескен іс-шаралар ұсынылды, ал мейіргерлер басшыларының әлеуетін арттыру денсаулық сақтаудағы көшбасшылық пен басқаруды оқыту есебінен қамтамасыз етіледі. Мейіргер ісінің озық практикасы бойынша магистрлік бағдарламада клиникалық практика үшін 10 ECTS бар. Бағдарламаның мазмұны мейіргер ісінің озық практикасы саласында оқыту жөніндегі мейіргерлердің халықаралық кеңесінің ұсынымдарына сәйкес келеді. Екі жыл бұрын университет оқытушылары болды, олар 20% ставканы ғылыми қызметкерлер Вааса орталық ауруханасына орналастырды.

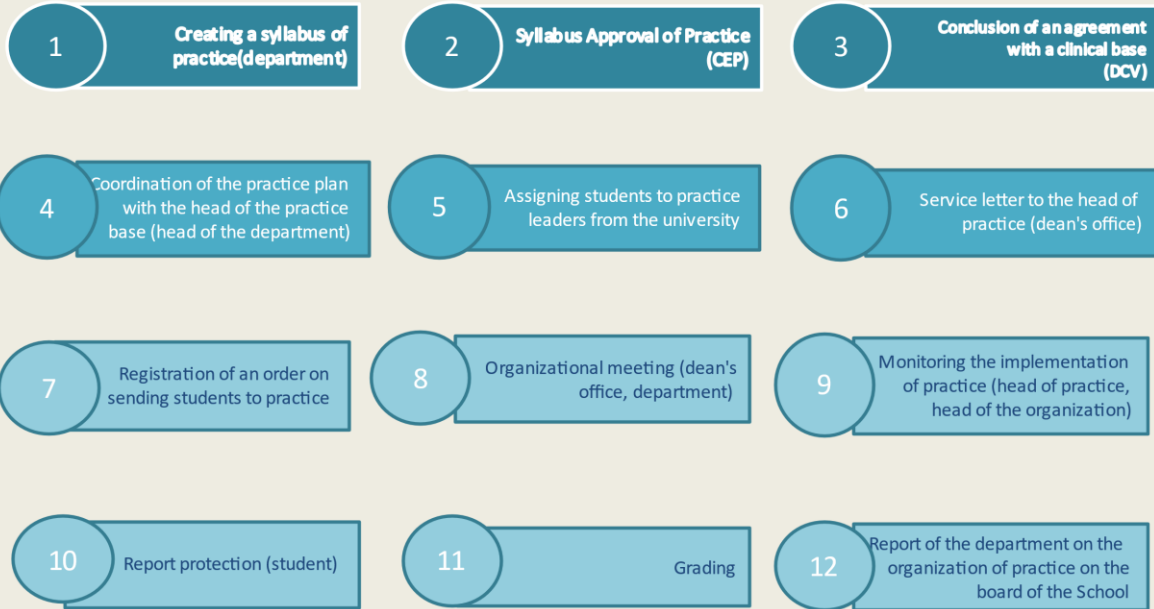
5 Қазақстандық медициналық университеттерде Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықтың қазіргі заманғы тәжірибелері

5.1 Жемісті серіктестіктің сипаттамалары

Қазақстандағы университеттер мен практикалық денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы табысты ынтымақтастықтың сипаттамалары білім беру, практика және, әрине, ғылым шеңберіндегі тұрақты бірлескен іс-шаралар болды.

ҚҰМУ -да **мейіргер** ісі кафедрасының клиникалармен ынтымақтастығы клиникалық жұмыстың бірлескен жоспарында көрсетілген. Бұл жоспар келесі іс-шараларды қамтиды: студенттердің практикасын ұйымдастыру, тәлімгерлердің жұмысы, сондай-ақ университет оқытушыларының клиникалық алаңдарда оқыған дәрістері. Студенттердің практикасын ұйымдастыру және өткізу 5-суретте көрсетілген.

ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF STUDENTS' PRACTICE

<https://kaznmu.kz/rus/wpcontent/uploads/2020/12/soorganizaciya-i-realizaciya-praktik-obuchajushhihsya.pdf>

СТУДЕНТТІК ТӘЖІРИБЕНІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ		
Практика бағдарламасын жасау (кафедра)	Тәжірибе бағдарламасын бекіту (CEP)	Клиникалық базамен (DCV) шарт жасасу
Практика Жоспарын практика базасының жетекшісімен (кафедра меңгерушісі) үйлестіру	Студенттерді университеттің практика жетекшісіне бекіту	Практика жетекшісіне қызметтік хаты
Студентті практикаға жіберу туралы бұйрықты тіркеу	Ұйымдастыру жиналысы (деканат, факультет)	Практиканы өткізу мониторингі (практика жетекшісі, ұйым басшысы)
Есепті қорғау (студент)	Бағалау	Мектеп базасында практиканы ұйымдастыру бойынша кафедраның есебі

5-сурет тегті салыңыз тегті салыңыз. *Мейіргер ісі саласындағы клиникалық практиканы ұйымдастырудағы ынтымақтастық процесі*

Ынтымақтастық сонымен қатар **АМУ-да** жақсы дамыды, онда тәлімгерлер оқытылды және олардың 50% - ы университетте жұмыс істейді. Практикалық денсаулық сақтау өкілдері білім

беру бағдарламаларын әзірлеуге қатысады, денсаулық сақтауды дамытудың Жол картасын іске асыру бойынша жұмыс істейді, мемлекеттік аттестаттау комиссиясының құрамына кіреді. Осы жылы 20 жылдан астам тәжірибесі бар мейірбеке Аймолдина Куралай магистратураны аяқтайды.

НУММ жұмысының негізгі бағыты дәлелді медицина қағидаттарына негізделген Мейіргер ісі практикасын дамытуға бағытталған. НУММ мейіргер ісінің үш білім беру бағдарламасын іске асырады және барлық салаларда білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісінің практикасына бағдарлану болып табылады.

ОҚМА-да **ынтымақтастық** ресми және бейресми деңгейде дамиды. Университет клиникалық ұйымдарда өткізілетін пәнаралық зерттеулерге қатысады, жарияланымдары мен сөйлеген сөздері бар.

ҚМУ, өз кезегінде, жыл сайын кездесулер мен дөңгелек үстелдер ұйымдастырады, сондай-ақ Вильнюс университетінде халықаралық серіктесі бар. Ұлттық деңгейдегі Мейіргер ісі мәселелеріндегі университеттің серіктестері ынтымақтастық туралы келісімдер жасалған клиникалық базалар болып табылады. Университет серіктестері білім беру бағдарламасын, мейіргер ісінің білім беру бағдарламасы студенттерінің білім сапасы мен дағдыларын талқылау үшін кездесулерге қатысты. Барлық мәселелер ұжымдық түрде талқыланып, шешілді.

5.2 Табысты серіктестікті құру жолдары

Қазақстандық университеттер мен клиникалардағы ынтымақтастық серіктестердің өзекті мәселелерді талқылауынан басталады және барлық мәселелерді талқылағаннан кейін екі ұйым әдетте келісім жасайды. Әр түрлі университеттерде келісімшарттың ұзақтығы әртүрлі. Мысалы, **ОҚМА** келісімшарттарды мерзімсіз негізде жасайды. Келісімдер үш бағыт бойынша жасалады: оқыту, практика және ғылым. Талқылау нәтижелері көрсеткендей, бүгінгі таңда тәжірибе Қазақстандағы ынтымақтастықтың ең дамыған түрі болып табылады. Білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық дамуда, білім беру процесіне тәлімгерлер табысты енгізілуде, НУММ және ҚМУ үлгісі болып табылатын меншікті университеттік клиникалар пайда болуда. ҚМУ ғылыми мақсаттарда ұжымдық пайдалануға арналған жеке зертханасы бар. Барлық университеттерде мейіргер ісінің өзекті тақырыптары бойынша зерттеулер ұйымдастыратын және жүргізетін серіктестер бар.

5.3 Серіктестікті басқару

Пікірталастың барлық қатысушылары Қазақстандағы серіктестік қарым-қатынастарды басқару мен дамытуға мүдделі болды. Университеттер клиникаларда жүзеге асырылатын білім сапасын арттыру үшін клиникалармен ынтымақтасуға мүдделі болды. Біздің қатысушыларымыздың пікірталастарында айтылғандай, барлық университеттер кейіннен университеттерде табысты

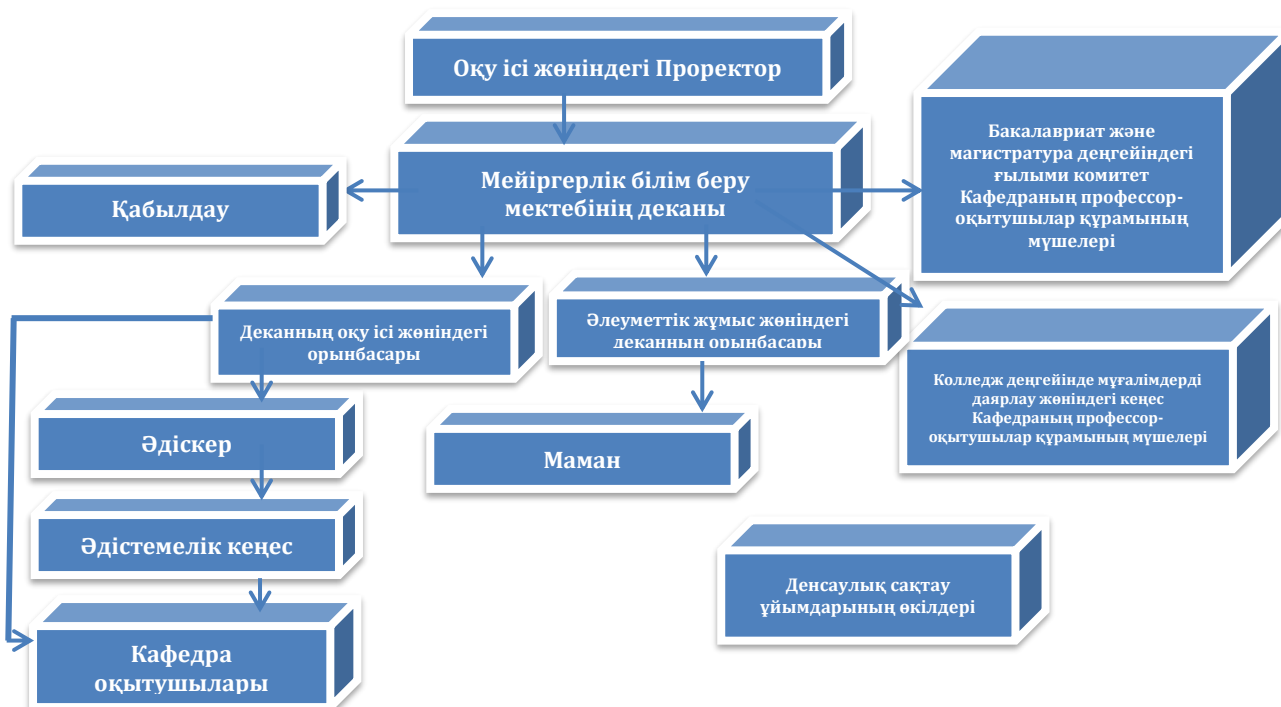
жұмыс істейтін тәлімгерлерді даярлауды ұйымдастыруға қатысады. Қазіргі серіктестік мейіргерлерді оқытуды, біліктілікті арттыруды, мейіргерлерге арналған білім беру бағдарламалары бойынша оқытуды 2 жыл, 6 ай және 10 айдан тұрады. Университеттерде серіктестікті басқаруды әдетте мамандандырылған бөлімшелер жүзеге асырады. Мысалы, ҚҰМУ - да клиникалық жұмыс бөлімі, АМУ - да-зерттеу бөлімі, ҚҰМУ -да-клиникалық жұмыс бөлімі, ал ҚМУ -да клиникалық жұмыс жөніндегі проректор мен факультет декандары жауапты.

5.4 Құрылған құрылымдар мен модельдер

Кеңестер мен Сенаттар Қазақстандағы университеттер мен практикалық денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы ынтымақтастықтың ресми құрылымдары болып табылады.

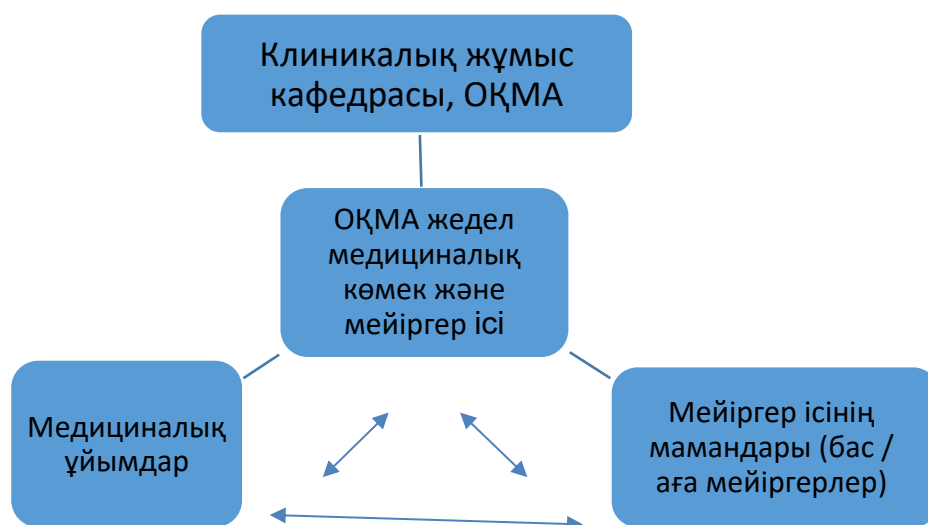
Біз **АМУ-да** практикалық денсаулық сақтау өкілдері (мейірбекелер) барлық ресми құрылымдарда, атап айтқанда университеттің ғылыми кеңесінде, факультет кеңесінде, факультет сапасын қамтамасыз ету комитетінде, мемлекеттік аттестаттау комиссиясында мүше ретінде таңдалғанын атап өтеміз. АМУ Мейіргер ісі факультетінің кеңесі 16 мүшеден тұрады, олардың 6% практикалық денсаулық сақтау мейіргерлерінің өкілдері болып табылады. 6В10101 "Мейіргер ісі" мамандығы бойынша университеттің 2020 жылғы түлектерін қорытынды мемлекеттік аттестаттау жөніндегі мемлекеттік аттестаттау комиссиясының құрамына практикалық денсаулық сақтау өкілдерінің 25% - ы кіреді. "Мейіргер ісі" мамандығының білім беру бағдарламасының сапасын қамтамасыз ету комитетіне 22 мүшеден тұратын мейіргерлердің 9% - ы кіреді.

ҚМУ -де **мейіргерлер** мейіргерлік білім беру мектебінің кеңесіне кіреді, қорытынды аттестаттау комиссиясына, дөңгелек үстелдерге және түлектерге арналған бос орындар жәрмеңкесіне қатысады. Төменде ҚМУ мейіргерлік білім беру мектебінің (МББМ) құрылымы берілген (6-сурет).

Сурет 6. ҚМУ МБМ құрылымы

Сондай-ақ, **ОҚМА-да** мейіргерлер шұғыл көмек және мейіргер ісі кафедрасының іс-шараларына белсенді қатысады. ОҚМА-ның ресми құрылымдары арасында мейіргер ісінің білім беру бағдарламасы жөніндегі комитеттің, шұғыл көмек кафедрасының әдістемелік кеңесінің және факультет кеңесінің отырыстары ұйымдастырылады. Барлық осы кездесулер айына бір рет өткізіледі. Төменде Академия мен практикалық денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы ынтымақтастық схемасы берілген (7-сурет).

Сурет 7. ОҚМА және практикалық денсаулық сақтау ұйымдары арасындағы ынтымақтастық схемасы

5.5 Қолданылатын әдістер мен тәсілдер

Оған жыл сайынғы жоспар жасалады, оған сәйкес мейіргер ісіне байланысты іс-шаралар (мастер-кластар, семинарлар) ұйымдастырылады.

АМУ бұл әдістемені талапкер магистратура бағдарламаларына өтініш берер алдында ғылыми жетекшімен бірге зерттеу ұсынысын дайындаған кезде қолданады. Дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту жөніндегі ынтымақтастық ProInCa және accelede сияқты жобалар шеңберіндегі қатынастармен қамтамасыз етіледі. АМУ оқытушылары фин серіктестерінің басшылығымен және олармен бірге болашақ докторанттар мен Мейіргер ісі саласындағы зерттеушілер үшін Қазақстанда докторантураға дайындықтың бірінші курсына іске асыруға қатысты. Курсқа дәрістер оқу, онлайн сабақтар өткізу, үй тапсырмаларын талқылау, Мейіргер ісі саласындағы зерттеу тақырыптарын талқылау кірді.

НУММ-де **администратор** практикалық денсаулық сақтау (ПДС) мен НУММ-нің оқытушылары / басшылары арасындағы ынтымақтастықтың жолсерігі ретінде пайдаланылады. Дипломдық жұмыстарға арналған тақырыптар клиникалық практиканың қажеттіліктеріне сәйкес мейірбекелерден келеді. УМС бөлімшелерінің әрқайсысында көрсеткіштерге көмектесетін тәлімгерлер бар.

ОҚМА **диплом** жұмысы үшін мейіргер ісінің өзекті тақырыптарының тізімін пайдаланады. Тақырыптар тізімін кафедра оқытушысы жасаған және медициналық университеттердің мейіргер ісін зерттеу бағдарламасын (ProInCa) құру және қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес келетін ұсыныстар туралы есебіне негізделген. Сонымен қатар, мейіргер ісі бойынша дипломдық жұмыстардың өзекті тақырыптарының тізімі Оңтүстік Қазақстан облысының қажеттіліктерін ескере отырып жасалады.

ProInCa және AccelEd бірлескен халықаралық жобалары **ҚМУ** дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту бойынша ынтымақтастықта ең жақсы нәтижелер берген әдістер ретінде айқындалды. Сондай-ақ тәлімгерлік тәжірибесі мен мейіргер ісі саласындағы PhD бағдарламасының ашылуы атап өтілді.

5.6 Стратегия деңгейіндегі ынтымақтастық және даму

ҚҰМУ-да **мектеп** (кафедра) деңгейінде және университет деңгейінде стратегиялық жоспарлар бар. Университетте қараша айында бекітілген жылдық жоспар бар. Жоспарды кафедра меңгерушісі және университет клиникасының өкілдері әзірледі. Университеттің стратегиялық жоспарымен танысу үшін сілтеме <https://kaznmu.kz/rus/programma-razvitiya-nao-kaznmu/>.

АМУ **стратегиялық** жоспарында Жол картасының көрсеткіштері, атап айтқанда тәлімгерлік көрсеткіштері, көмекшілерге олардың біліміне қойылатын талаптары бар көрсеткіштер болды. Оқытушылар құрамын сертификаттау педагогикалық құзыреттілікті арттыру және ғылыми зерттеулерді басқару тиімділігінің негізгі көрсеткіштерін қамтиды.

НУММ **ДМІ-дің** болашақ дамуы үшін маңызды бағыттар анықталған жоқ, өйткені бөлімшенің бірнеше жылдық тарихы бар. Курстық жобаларға арналған тақырыптар жұмыс орнындағы мейірбекелердің шындығынан туындайды, өйткені мейірбекелер жұмыс кезінде үйренеді. Қазақстандағы мейіргер ісі саласындағы зерттеулердің ағымдағы тақырыптары бойынша Proenca есебі мейірбекелерге басым тақырыптармен танысу үшін берілді.

ҚМУ-де **инфекциялық** қауіпсіздік дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісінің болашақ дамуы үшін маңызды сала ретінде анықталды және дипломдық жұмыстардың тақырыптары осы салада тұжырымдалды.

5.7 Әлеуетті арттыру

Әрбір қазақстандық жоғары оқу орны кадрлық әлеуетті және өзінің даму бағыттарын дербес айқындайды.

ҚҰМУ **Кадр саясаты** оған қызметкерлерді ынталандыруға және дамытуға бағытталған. Олардың қызметкерлерін аттестаттау/қайта аттестаттау мерзімді түрде ұйымдастырылады, оқытушылардың тілдік дағдыларының болуы ҚҰМУ қызығушылығы болып табылады. Университет өз қызметкерлерінің ғылыми қызметіне және олардың жарияланымдарына инвестиция салады. Сондай-ақ, ҚҰМУ Мейіргер ісі кафедрасы практикалық денсаулық сақтау ұйымдарында мейіргерлік күтіммен байланысты өзекті тақырыптар бойынша оқу жылы ішінде (әдетте айына бір рет) клиникалық жоспарды (мастер-класстар, дәрістер, семинарлар өткізу) жүзеге асырады.

ОҚМА **Шымкент** қаласының медициналық ұйымдарында конференциялар (оффлайн, онлайн) ұйымдастырады. Соңғыларының бірі "мейіргер ісін дамытудың заманауи парадигмалары" деп аталды. Сонымен қатар, ОҚМА тәлімгерлерді оқытуды ұйымдастырады және 12 медициналық ұйымның 108 мейірбекесі оқытылды.

ҚМУ-де **ұлттық және салалық біліктілік шеңберіне**, сондай-ақ мейіргер ісінің кәсіби стандартына сәйкес университет оқытушыларымен және клиникалардың медицина қызметкерлерімен еңбек шарттарын іріктеу және жасасу жүзеге асырылады. ҚМУ кадрлық саясаты оқытушылар мен әкімшілік персоналды дамытудың жеке жоспарларының жыл сайынғы мониторингін қамтиды. Университетте әр кафедрада оның жұмыс сапасын растайтын көрсеткіштер бар. Осы мақсаттарға қол жеткізу тек ректордың, әкімдердің, Денсаулық сақтау департаменті директорының дипломдарымен, алғыс хаттарымен ғана емес, сонымен қатар сыйлықтар түрінде де марапатталады.

6 Ұсынымдарды тұжырымдау

Семинардың дайындық кезеңі

Алдын ала ұсынымдар беру, сондай-ақ оларды Қазақстанда бейімдеу және қолдану жолдарын одан әрі талқылау және анықтау мақсатында 2021 жылғы 4 мамырда Қарағанды медицина университеті мен JAMK қолданбалы ғылымдар университеті "медициналық ұйымдар мен университеттердің Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастығының үздік тәжірибелері" тақырыбында онлайн-семинар ұйымдастырды (бағдарлама 3-қосымшада). Сондай-ақ, семинардың мақсаты жоба аясында наурыз және сәуір айларында жүргізілген электрондық салыстырмалы талдау барысында анықталған үздік тәжірибелермен жоба университеттерінің серіктестерімен алмасу және таныстыру үшін онлайн-семинар болды. Онлайн-семинарға практикалық денсаулық сақтау саласының сегіз (8) маманы және Қазақстан мен Еуропаның медициналық университеттерінен 31 маман қатысты.

Дәлелді мейіргер ісі (ДМІ) қағидаттарына негізделген, әдебиеттерді шолу негізінде ғылыми топтар мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық аясында Мейіргер ісі саласындағы үздік халықаралық тәжірибелердің нәтижелері ұсынылды. Сонымен қатар, әр университеттің өкілдері электронды салыстырмалы талдау барысында анықталған үздік тәжірибелерді көрсетті. Кесте 1. Университеттер мен денсаулық сақтау арасындағы Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастық құрылымдары мен процестерін дамыту бойынша алдын ала ұсынымдар қазақстандық университеттердің нақты топтарындағы секциялық залдарда талқыланды. Қатысушыларға бес ұсыныстың әрқайсысына қатысты екі сұрақ қойылды: бұл алдын-ала ұсыныс дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту үшін жұмыс істей ме? Дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін алға жылжыту үшін осы алдын-ала ұсынысты қалай орындауға болады? Отырыс залдарында талқылау негізінде презентациялар дайындалды және топ басшылары оларды барлық қатысушыларға ұсынды.

Кесте 1. Электрондық салыстырмалы талдау барысында анықталған үздік тәжірибелер

Унив	Ең жақсы тәжірибе	Таңдаулы	Негіздеме
ААУ	Көптеген бірлескен жобалар Экожүйе Дипломдық жұмысқа арналған облыстық аурухананың сайты	Экожүйе (1, 6-тақырып)	Vaasa әлеуметтік қамсыздандыру технологиясының экожүйесі = денсаулық сақтаудың аймақтық мәселелерін шешуге және шешуге бағытталған денсаулық сақтаудың бірлескен күн тәртібін жасау үшін мүдделі тараптар қауымдастығын біріктіру
ММУ	Стратегияны әзірлеу Мейіргер ісі саласындағы өз ынтымақтастығына тиянақты түрде бірікті	Стратегияны әзірлеу (2-Тақырып)	Талқылау барысында айтылғандай, ММУ-да 2 Стратегиялық жоспар бар: 1 аурухана жоспары және 1 университет жоспары қиылысады. Персонал әзірлеу процесіне қатысады.

	Күшті бейресми байланыс		
UMCU	Ынтымақтастық жобалары Бірлескен ұстанымдар Пәнаралық зерттеулер Зерттеудің басым бағыттары	Пәнаралық зерттеулер (3-тақырып)	"Болашақтың Мейіргер ісі" жобасында талқыланғандай, Мейіргер ісі көп салалы кешенді күтімде маңызды. Университеттің медициналық орталығы өте көп салалы және мейіргер ісінің негіздерінің бірі-зерттеулер мен инновациялар.
JAMK	Жалпы қоғаммен ынтымақтастық Болашақ фабрикасы Зерттеу жобалары сапасының қатаң кепілдігі	Ынтымақтастықта қоғамға бағдарланған саясат	Ұлттық (Финляндияның Орталық Денсаулық сақтау ауданы, Ювяскуля қаласы және оған жақын муниципалитеттер, жоғары білім беру желісі, HOTUS Мейіргер ісі қоры) және халықаралық деңгейдегі университеттер, еуропалық жоғары білім беру желісі, Солтүстік Американың жоғары білім беру желісі, ауруханалар мен денсаулық сақтау қызметтері (АДСҚ)
KМУ	Мейіргерлік білім беру мектебі Білім берудің барлық кезеңдерінде мейіргер ісін зерттеу саласындағы практикалық денсаулық сақтаумен ынтымақтастық	Мейіргер ісі саласындағы зерттеулердегі практикалық денсаулық сақтаумен ынтымақтастық (1, 3, 4-тақырып)	Көп сатылы білім беру бағдарламалары Ғылым, білім және практикадағы кемелділікке үздіксіз білім беру арқылы қол жеткізіледі (білім берудің барлық кезеңдерінде).
АМУ	Практикалық денсаулық сақтау олардың барлық ғылыми кеңестерінде, жиналыстарында, кеңестерінде ұсынылған Бірлескен ұстанымдар	Ресми құрылымдар мен процестер мүшелеріне қойылатын талаптар (6 тақырып)	Барлық ресми құрылымдар мен процестерде факультет кеңесі, факультет сапасын қамтамасыз ету комитеті, мемлекеттік аттестаттау комиссиясы, Университеттің Ғылыми кеңесі мейіргер ісінің өкілдері болып табылады.
НУММ	Білім беру бағдарламасында (ББ) ДМП-ге бағытталған ғылыми және клиникалық қолдау	ДМП-ге бағытталған ғылыми және клиникалық қолдау	Барлық ББ-да (PHD, BN, BSN) ДМП-ге бағытталған ғылыми және клиникалық қолдау бар. Осылайша, түрлі аурулардың алдын алу, диагностикалау және емдеуде инновациялық тәсілдер

		(7 тақырып)	жетілдірілуде.
ОҚМА	Дипломдық жұмыс үшін тақырыпты таңдау. Әлеуетті арттыру. Бейресми ынтымақтастық.	Дипломдық жұмыс үшін тақырыпты таңдау (7-тақырып)	Дипломдық жұмыстың өзекті тақырыптарының тізімі медициналық университеттің мейіргер ісін зерттеу бағдарламасын (ProInCa) құру туралы ұсыныстарының есебіне негізделген және қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес келеді.
ҚҰМУ	Мейіргер ісі кафедрасы әлеуетті арттыру бойынша мастер-класстар, практикалық медициналық персонал үшін семинарлар, практикумдар мен дәрістер ұйымдастырады	Әлеуетті арттыруды ұйымдастыру	Әлеует оқу жылы ішінде (әдетте айына бір рет) мейіргерлік күтімге байланысты өзекті тақырыптар бойынша жылдық клиникалық жоспарды (мастер-класстар, дәрістер, семинарлар өткізу) орындаумен қамтамасыз етіледі.

Ұсынымдар бойынша семинарға қатысушылардың пікірлерінің түйіндемесі

1. Медициналық мекемелер мен денсаулық сақтау мекемелеріне (ДСМ) аймақтық деңгейде жаңа тақырыптарды анықтау және қолданыстағы мейіргерлік клиникалық клиникалық ұсыныстарды енгізу үшін негізгі құрылымдар мен негізгі процестерді анықтау ұсынылады

Бірінші ұсынысқа келетін болсақ, барлық университеттер оны дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту үшін пайдалы деп тапты.

Астана медицина университетінің командасы оны жүзеге асыра алатын құрылымдарды ұсынды: ғылым департаментімен және мамандандырылған кафедралармен, университеттің магистратура және докторантура орталығымен және мейіргер ісі деканатымен бірлесіп. Назарбаев университеті құрамына (аға мейіргерлер) және мейіргер ісі бөлімі (мейіргер бастығы + бас менеджер) кіретін аурухананың мейіргерлер кеңесінің құрылымын анықтады.

Бұл ұсынысты жүзеге асыру үшін келесі жолдар анықталды: медициналық университеттер (МУ) ұсыныстар жасауға қатысады. Денсаулық сақтауды дамыту республикалық орталығы (ДСДРО) арқылы ұсынымдар енгізіледі және басқа мүдделі тараптар арасында таратылады. ДСДРО-мен ынтымақтастықты жандандыру, мейірбекелердің зерттеу жүргізуге қызығушылығын арттыру және зерттеу жүргізуге мүмкіндік беретін кесте (жұмыс жүктемесін азайту, жағдай жасау) ұйымдастыра отырып, олардың құзыреттілігін арттыру. ДСДРО веб-сайтында дәрігерлердің клиникалық ұсыныстарына арналған ресурс бар <http://www.rcrz.kz/index.php/ru/2017-03-12-10-51-13/klinicheskie-protokoly>

Қазақстаннан келген дәрігерлер белгілі РДДО веб-сайты арқылы жаңартылған клиникалық ұсынымдарға қол жеткізе алады. Осы сайттағы клиникалық ұсыныстар медициналық мамандықтар бойынша құрылымдалған. ДСДРО көптеген медицина қызметкерлеріне бұрыннан белгілі осы ресурста науқастарға күтім жасау бойынша клиникалық ұсыныстарды орналастыру керек деп болжауға болады. Университеттің Мейіргер ісі бойынша ұсынымдарды енгізу үшін мейіргер персоналы мен мамандандырылған кафедралардың профессорлық-оқытушылық құрамын даярлау, "Мейіргер ісі" мамандығының студенттері үшін білім беру бағдарламаларына Мейіргер ісі бойынша ұсынымдарды енгізу (пәндер тақырыптары), студенттермен және өңірлік басымдықтармен жаңа тақырыптарды келісу, мейіргерлерді ұсынымдарды пайдалануға оқыту.

- 2. МУ және ДСМ Қазақстандағы мейіргер ісін жетілдіру орталығының (МІДО) мейіргер ісін бірлесіп дамытуда ресурстарды пайдалану тәсілдері туралы қосымша уағдаласуы ұсынылады <https://nursekz.com>.*

Екінші ұсыныс, медициналық университеттер өкілдерінің пікірінше, іске асырылатын және функционалды.

Осы ұсынысты іске асыру үшін мүдделі тараптардың экожүйесін құру, зерттеудің өзекті тақырыптары бойынша практикалық денсаулық сақтау сұрауымен аймақтық медициналық ұйымдарға арналған МІДО веб-сайтына блок қосу ұсынылды. Өңірлік МІДО жұмыс берушілермен білім беру бағдарламасы (ББ) шеңберінде (таңдау бойынша пәндерді қоса алғанда) болашақ кадрлардың мүмкіндіктері туралы олардың сұраныстары бойынша хат алмасуды жүргізу және іс-шараларды ұйымдастыруды күшейту ұсынылды. Сонымен қатар, МІДО платформасы тиімді жұмыс істеуі ұсынылды, сайттың мазмұнын үнемі жаңартып отыру керек және практикалық денсаулық сақтау саласына арналған бөлім қосу керек.

Сондай-ақ, мейіргер ісін жетілдіру орталығын медицина университетінің кафедраларымен біріктіру ұсынылды. Қазіргі уақытта аймақтық орталықтар университеттерде жұмыс істей бастады.

- 3. МУ және ДСМ Мейіргер ісі саласындағы ғылыми-зерттеу және дамыту қажеттіліктерін / тақырыптарын анықтау және бөлісу үшін құрылымды және / немесе процесті құру ұсынылады.*

Үшінші нөмір ұсынысы аймаққа және оның қажеттіліктеріне байланысты қажет болған жағдайда келісілді. Ұсыным функционалдық сипатқа ие және оны іске асыру ғылыми-зерттеу жұмысын таратуға және алмасуға және практикалық денсаулық сақтау, сондай-ақ ғылыми орта өкілдерінің мүдделерімен алмасуға ықпал ететіні атап өтілді.

Ұсынысты университеттердің, сондай-ақ пікір, тәжірибе, зерттеу тақырыптарымен алмасу үшін мейіргер ісін жетілдіру орталығының негізінде дөңгелек үстелдер, конгрестер, форумдар, конференциялар мен журнал клубтарын ұйымдастыру арқылы жүзеге асыруға болады. ОҚМА және оған осы ұсынысты жүзеге асыруды қолданыстағы кафедралардың жұмысына біріктіруді ұсынды: ғылыми-клиникалық бөлім (ОҚМА) және клиникалық жұмыс бөлімі (ҚҰМУ). АМУ - да магистрлердің дипломдық жұмыстары мен ғылым докторы дәрежесін алу үшін диссертациялар

тақырыптарын бекіту мамандандырылған кафедралардың ведомствоаралық кеңесі деңгейінде өтеді

- 4. МУ және ДСМ азаматтардың денсаулық сақтау саласындағы ағымдағы өңірлік проблемаларымен байланысты мейіргер ісінің Өңірлік даму салаларын бірлесіп айқындау және құжаттау ұсынылады.*

Мейіргер ісінің аймақтық даму салаларын бірлесіп анықтау және құжаттау туралы ұсыныс функционалды деп танылды, өйткені әр аймақтың өзіндік ерекшеліктері мен проблемалық аспектілері бар. "Парыз" РПО қауымдастығының, практикалық денсаулық сақтау мейіргерлері мен университеттің профессорлық-оқытушылық құрамының қатысуымен жыл сайынғы халықаралық практикалық конференциялар Мейіргер ісі саласындағы денсаулық сақтаудың өңірлік проблемаларын талқылау үшін осы басымдылықты іске асыру тәсілдерінің бірі бола алады. Сондай-ақ, аймақтық мейірбекелер қауымдастықтарын, басқа да қауымдастықтар мен үкіметтік емес ұйымдарды, жұртшылықты, ерікті студенттерді, магистранттарды, мейірбекелер мен оқытушыларды және жергілікті денсаулық сақтау департаментін белсенді тарту ұсынылды.

- 5. МУ және ДСМ азаматтар үшін денсаулық сақтау саласында оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін ДМІ дамыту үшін аймақтық Ұзақ мерзімді мақсаттарды бірлесіп белгілеу ұсынылады.*

Бұл ұсыныс функционалды ретінде анықталды. Ұсынысты тиімді іске асыру үшін оны университеттер мен мектептер/мейіргерлік білім беру факультеттерінің стратегиялық жоспарларына енгізу, сондай-ақ жол картасына сәйкес ДМІ дамуына қатысты тармақтарды көрсету қажет. ОҚМА ДМІ (МУ + ДСМ) негізінде мейіргер ісін дамытудың жалпы стратегиялық жоспарын әзірлеуді ұсынады.

Есеп жобасы дайындалып, барлық серіктестерге жіберілді. Барлық серіктестерде түсініктеме беруге уақыт болды және ұсыныстар жұмыс пакеті 2. 3. жиналысында талқыланды. Осы есепті дайындау аяқталғанға дейін барлық түзетулер мен ұсыныстар қосылды.

7 Қорытындылар мен ұсыныстар

2. 3. 1 қызметі зерттеулер мен әзірлемелер үшін мейіргер ісінің салаларын анықтау үшін бірлескен құрылымдарды, процестер мен мүмкіндіктерді құруға бағытталған. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін келесі іс-шаралар өткізілді: Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастық бойынша үздік халықаралық практикаларға әдеби шолу, еуропалық әріптес университеттермен үздік практикалар туралы электрондық салыстырмалы талдау бойынша дискуссия және қазақстандық әріптес университеттермен ағымдағы практикалар туралы электрондық салыстырмалы талдау бойынша дискуссия, сондай-ақ бейімдеу бойынша әзірленген ұсынымдар мен ұсыныстарды талқылай отырып, онлайн-семинар.

Электрондық салыстырмалы талдау бойынша қызмет туралы қорытынды ретінде жақында құрылған шағын қазақстандық мектептер мен мейіргер ісі бөлімшелерін еуропалық университеттермен және олардың Мейіргер ісі факультеттерімен және әртүрлі білім беру деңгейіндегі жүздеген мейіргер студенттерін оқытуға қатысатын үлкен білімді (Мейіргер ісі саласындағы докторлық дәрежесі бар бірнеше адам) және ондаған ұлттық және халықаралық зерттеу жобаларымен салыстыруға болмайды деп айтуға болады. Осы электронды салыстырмалы талдауға қатысқан әр университет ұлттық білім беру жүйесін және ынтымақтастық процестерін, елдердің құрылымы мен салаларын ұсынады. Еуропалық университеттер ұсынған ынтымақтастыққа бірнеше тәсілдерді Қазақстанда қолдануға болады, алайда Қазақстандағы мүдделі тараптар арасындағы жеке және тығыз байланыстар өте құнды және қазіргі уақытта мейіргер ісімен айналысатын қызметкерлердің, студенттер мен зерттеушілердің аз санына сәйкес келеді.

Қазақстанда соңғы бірнеше жылда клиникалық практикада ынтымақтастық пен тәлімгерлік жүйесі, сондай-ақ кейбір университеттерде дипломдық жұмыстарға арналған тақырыптарды іздестіруде клиникалық практикамен ынтымақтастық жақсы дамыған. Оқу кезеңінде медициналық университеттер мен практикалық денсаулық сақтау салалары арасында жүргізілген зерттеулер мен бірлескен жобалардың саны аз, бірақ олар өсіп келеді. МУ мен УПЗ арасындағы ынтымақтастықты дамыту үшін әлеует бар, бұл ынтымақтастық пен мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастық процестері мен құрылымдарын енгізуде университеттер мен практикалық денсаулық сақтау мекемелерінің жоғары басшылығына күшейтілген және жүйелі қолдауды талап етеді. Болашақта, әсіресе, зерттеу нысанындағы Мейіргер ісі туралы ғылымның академиялық сипаты, Мейіргер ісі бойынша клиникалық нұсқаулар жасау және дәлелді медицина қағидаттарына негізделген практикаға жәрдемдесу Қазақстанда жүйелі мақсатты негізде неғұрлым белсенді ынтымақтастықты қажет етеді. Қазақстандық университеттердің анықталған тәжірибелері ДМІ дамыту мақсатында ынтымақтастықты реформалау процесінде маңызды құрамдас бөліктер болып табылады.

Жоба шеңберіндегі осы қызметтің нәтижесі қазақстандық университеттерге медициналық университеттер мен практикалық денсаулық сақтау арасындағы Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастық құрылымдары мен процестерін дамыту бойынша бес ұсыныс болды.

Медициналық университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы Мейіргер ісі саласындағы ынтымақтастықты одан әрі дамыту үшін:

1. аймақтық деңгейде мейіргерлік клиникалық нұсқаулар үшін жаңа тақырыптарды таңдаудың және қолданыстағыларды енгізудің негізгі құрылымдары мен негізгі процестерін айқындау;
2. бұдан әрі Қазақстандағы мейіргер ісін жетілдіру орталығының (МІДО) ресурстарын мейіргер ісін бірлесіп дамытуда пайдалану жолдарын келісу;

3. мейіргер ісі саласындағы зерттеулер мен әзірлемелер бойынша қажеттіліктерді/тақырыптарды анықтау және алмасу үшін құрылым және/немесе процесс құру;
4. азаматтардың денсаулық сақтау саласындағы ағымдағы өңірлік проблемаларымен байланысты мейіргер ісінің өңірлік даму салаларын бірлесіп айқындау және құжаттау, сондай-ақ
5. азаматтар үшін денсаулық сақтау саласында оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін дамыту жөніндегі өңірлік ұзақ мерзімді мақсаттарды бірлесіп белгілеу.

Библиографиялық сілтемелер

Bivin, J & Reddema, K . 2014. Мейірбекелердің білімі мен жұмысы арасындағы ынтымақтастықтың әртүрлі модельдері
https://www.researchgate.net/publication/259716649_Different_models_of_collaboration_between_nursing_education_and_services
[researchgate.net](https://www.researchgate.net)

Vvumbwe, T. 2016. Ғылыми клиникалық серіктестік арқылы мейіргерлік білім беру деңгейін арттыру: кешенді шолу. International Journal of Nursing Sciences 3, 314-322.
<https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2016.07.002>

Green, V. N. & Johnson, C.D. 2015. Зерттеу, білім беру және клиникалық практика саласындағы кәсіби ынтымақтастық: жақсы болашақ үшін бірлескен жұмыс. J Chiropr Educ 29(1), 1-10.
DOI 10.7899/JCE-14-36

Olander Roese, M. и Batingan Paredes, K. M. 2015. Ғылыми топтар мен зерттеу және инновация саласындағы тәжірибе арасындағы ынтымақтастық туралы: BillerudKorsnäs үшін пилоттық зерттеу. Division of Innovation Engineering.
<https://portal.research.lu.se/portal/files/5595109/5471030.pdf>

Rycroft-Malone, J., Burton, C., Wilkinson, J., Harvey, G., McCormack, B., Baker, R., Dopson, S., Graham, I., Staniszewska, S., Thompson, C., Ariss, S., Melville-Richards, L. и Williams, L. 2015. Білімді жұмылдыру бойынша ұжымдық іс-шаралар: саладағы ынтымақтастықты нақты бағалау қолданбалы зерттеулер мен денсаулық сақтау саласындағы медициналық көмек саласындағы көшбасшылық. Health services and delivery research 44(3). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK332950/>

Yi, Y.J., Lee, K. и Park, K. 2020. Мейіргер ісі бойынша ғылыми-практикалық серіктестіктің рөлі: кросс-зерттеу. Nurse Education Today 89, 104419. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104419>

Қосымшалар

Қосымшалар 1. Электрондық салыстырмалы талдау үшін тақырыптар мен сұрақтар тізімі

Тақырыптар	Сұрақтар
Тақырыптар 1. Ғылыми орта мен клиникалық Денсаулық сақтау арасындағы жемісті серіктестіктің сипаттамасы	T1 B1. Ғылым және клиникалық Денсаулық сақтау саласындағы серіктестік пен ынтымақтастықтың сипаттамасы / сіздің қазіргі ынтымақтастығыңызды қандай мысал ретінде сипаттауға болады? T1 B2. Ынтымақтастық процесін және оған қатысатын/жауапты тұлғаларды сипаттаңыз? T1 B3. Ықтимал жалпы мақсаттардың, жоспарлардың сипаттамасы ДМІ / Мейіргер ісін дамыту бойынша сіздің ықтимал жалпы мақсаттарыңыз және жоспарларыңыз туралы айтып беріңізші
Тақырып 2. Ынтымақтастықта стратегия әзірлеу	T2 B2. Сіздің ұйымыңызда мейіргер ісін дамыту жоспарларын жасауға кім қатысады? T2 B1. ДМІ / мейіргерлік білім / мейіргер практикасын жақсарту стратегиясын / даму жоспарларын / жоспарларын құру / жоспарлау кезінде сіз (ЖОО және ДСМ) қалай ынтымақтасасыз? T2 B3. Сіз ДМІ-нің болашақ дамуы үшін ұйымыңыздағы маңызды бағыттар ретінде анықталған мысалдарды келтіре аласыз ба?
Тақырып 3. Серіктестікті құру жолдары	T3 B1. Ынтымақтастық Тұжырымдамасы / Сіз қалай ынтымақтаса бастадыңыз? T3 B3. Ынтымақтастық пен серіктестік құру процесінде алынған сабақтарды сипаттаңыз
Тақырып 4. Құрылған құрылымдар мен модельдер	T4 B1. Сіздің ұйымыңызда болуы мүмкін тұрақты/ресми ынтымақтастық құрылымдарын (яғни Комитеттер, кеңестер, жыл сайынғы жиналыстар) сипаттаңыз T4 B2. Бұл іс жүзінде қалай жұмыс істейтінін түсіндіріңіз. T4 B3 бейресми ынтымақтастық туралы не айтуға болады, ынтымақтастыққа мысал келтіріңіз.
Тақырып 5. Әлеуетті арттыру	T5 B1. Әлеуетті арттыру бойынша ағымдағы бірлескен қызметтің сипаттамасы Оқытушылар құрамы / мейіргерлер үшін әлеуетті арттыру / біліктілікті арттыру курстарын жоспарлауда қалай серіктес болғаныңызды сипаттай аласыз ба? Оқытушылар құрамы / мейіргерлер үшін әлеуетті арттыру / біліктілікті арттыру курстарын жоспарлауда қалай серіктес болғаныңызды сипаттай аласыз ба? Сіз мейіргерлер үшін кәсіби даму курстарын өткізуде қалай серіктес болғаныңызды сипаттай аласыз ба? T5 B2. Студенттерге қандай тәлімгерлік мүмкіндіктер беріледі? Мейіргерлерге персоналды оқыту үшін қандай мүмкіндіктер беріледі?

<p>Тақырып 6. Серіктестікті басқару</p>	<p>T6 B1. Ағымдағы серіктестік Серіктестікті басқарудың мысалымен бөлісіңіз. T6 B2. Сіз бұл ынтымақтастық туралы қалай келістіңіз? T6 B3. Ынтымақтастықтың қазіргі бағыттары және басқаруға кім жауап береді? Ынтымақтастықтың үш түрлі саласын - ынтымақтастық аясында зерттеу, тәжірибе және білім беруді қалай басқаратындығыңызды сипаттаңыз?</p>
<p>Тақырып 7. Қолданылатын әдістер мен тәсілдер</p>	<p>T7 B1. Бірлескен жұмыстағы әдістер мен құралдардың сипаттамасы => ДМІ-ді дамытуда қалай / қандай жолмен жұмыс істейтіндігіңіздің бірнеше мысалын келтіріңіз? T7 B2. Ең жақсы нәтиже берген әдістер және/немесе әдістер қандай деп ойлайсыз?</p>

Қосымша 2. Еуропалық және қазақстандық медицина университеттерінің тұсаукесерлері

Электрондық салыстырмалы талдауды талқылау үшін еуропалық және қазақстандық медицина университеттерінің презентациялары

- [JAMK қолданбалы ғылымдар университеті](#) 29. 03. 2021
- [Або Академиясы](#) 18. 03. 2021
- [Утрехт университетінің медициналық орталығы](#) 18. 03. 2021
- [Литва медицина ғылымдары университеті](#) 17. 3. 2021
- [Қарағанды медицина университеті](#) 07. 04. 2021
- [Астана медицина университеті](#) 06. 04. 2021
- [Назарбаев Университетінің Медицина мектебі](#) 07. 04. 2021
- [Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы](#) 09. 04. 2021
- [Қазақ ұлттық медицина университеті](#) 07. 04. 2021

Семинар үшін еуропалық және қазақстандық медицина университеттерінің презентациялары

- [JAMK қолданбалы ғылымдар университеті](#)
- [Або Академиясы](#)
- [Утрехт университетінің медициналық орталығы](#)
- [Литва медицина ғылымдары университеті](#)
- [Қарағанды медицина университеті](#)
- [Астана медицина университеті](#)
- [Назарбаев Университетінің Медицина мектебі](#)
- [Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы](#)
- [Қазақ ұлттық медицина университеті.](#)

Қосымша 3. Енгізілген баптардың тізбесі

№	Жарияланым атауы	Авторлардың аты-жөні	Жыл	Деректер базасы
1	Зерттеушілер мен директивалық органдар арасындағы нақты деректерді жинау бойынша серіктестік іс жүзінде қалай жүзеге асырылады? Сауалнама түріндегі сапалы зерттеу	Anna Williamson, Hannah Tait, Fadi El Jardali, Luke Wolfenden, Sarah Thackway, Jessica Stewart, Lyndal O'Leary и Julie Dixon	2019	PubMed
2	NHR-дің Денсаулық сақтау саласындағы қолданбалы зерттеулер мен күтім саласындағы көшбасшылықты құру тәжірибесін зерттеу (CLAHRC): бағалаудың жүйелі шолуы	Roman Kislov, Paul M. Wilson , Sarah Knowles и Ruth Boaden	2018	
3	Дәлелді медицина қағидаттарына негізделген практиканы физиотерапиялық медициналық-санитарлық көмекке құрылымдық енгізудің практикалық тәжірибесі: сапалы зерттеу	Siw Carlfjord, Emma Nilsing-Strid, Kajsa Johansson, Theresa Holmgren и Birgitta Öberg	2018	
4	Денсаулық сақтау ғылымы: инновация студенттерге медициналық білім беруде, кездесу қоғамның қажеттіліктері	Stephanie R. Starr, Neera Agrwal, Michael J. Bryan, Yuna Buhrman, MJack Gilbert, Jill M. Huber, Andrea N. Leep Hunderfund, Mark Liebow, Emily C. Mergen; Neena Natt, Ashokakumar M. Patel, Bhavesh M. Patel, Kenneth G. Poole, Jr, Matthew A. Rank, Irma Sandercock, Amit A. Shah, Natalia Wilson и C. Daniel Johnson	2017	
5	Ұйымның рөлін тақырыптық талдау денсаулық сақтау саласында бірлескен зерттеу әлеуетін құруда: аға басшылардың көзқарасы	Xanthe Golenko, Susan Pager и Libby Holden	2012	
6	Канададағы университеттік зерттеушілермен серіктестікте Денсаулық сақтау саласындағы көшбасшылық тәжірибесі - зерттеулерді "қайта қарастыруға" шақыру	Sarah Bowen, Ingrid Botting, Ian D. Graham, Martha MacLeod, Danielle de Moissac, Karen HarlosD , Bernard Leduc, Catherine Ulrich, Janet Knox	2019	Web of Science
7	Денсаулық сақтаудың жаһандық саясатындағы мейіргер ісінің рөлін арттыру үшін ғылыми құрылымдар құру	S. Gimbel, P. Kohler, P. Mitchell, A. Emami	2017	
8	Шектеулі ресурстар жағдайында денсаулық сақтау саласындағы көшбасшылықты	Damalie Nakanjako , Elizabeth Namagala, Aggrey Semeere,	2015	

	жаһандық оқыту: Угандадағы ғылыми мекемелер мен жергілікті денсаулық сақтау бағдарламаларының бірлескен тәсілі	Joanitor Kigozi, Joseph Sempa, John Bosco DdAMylira, Achilles Katamba, Sam Biraro, Sarah Naikoba, Yohana Mashalla, Carey Farquhar и Nelson Sewankambo		
9	Клиникалық жағдайда зерттеу функцияларын орындайтын мейіргерлерді ұйымдастырушылық қолдауды жақсарту жолында: аралас әдіспен зерттеу	Rickard, Claire M., Williams, Ged, Ray-Barruel, Gillian, Armit, Lyn, Perry, Chris John, Luke, Haida, Duffy, Paula, Wallis, Marianne	2011	
10	Қоғамдық денсаулық сақтау саласындағы қауымдастықтарға бағытталған тәсілдер туралы білімді аудару жобасы	Stansfield, J и South, J	2018	
11	Зерттеу мен тәжірибе арасындағы алшақтықты жою: балалармен және отбасымен әлеуметтік жұмыс саласында ғылыми ынтымақтастық орталығын құру	Roos Steens, Tine Van Regenmortel және Koen Hermans	2018	
12	Қамқорлық мәдениетін қалыптастыру: клиникалық білімге бірлескен ғылыми-практикалық көзқарас	Gierach M, Knuppe M, Winterboer V, Randall R. Қамқорлық мәдениетін қалыптастыру: клиникалық білімге бірлескен ғылыми және практикалық тәсіл.	2019	
13	Бірлескен Денсаулық сақтау желілеріндегі проблемалар мен идеялар	Mervyn et al.	2018	
14	Тартылған стипендия. Шағын және орта кәсіпорындар (шок) саласындағы кәсіпкерлік және зерттеулер саласындағы өзара іс-қимылды көтермелеу	Simba et al	2017	EMERALD
15	Денсаулық сақтау мен ғылыми орта арасындағы серіктестікке әсер ететін факторлар	Mervyn et al.	2017	
16	Бакалавриат студенттеріне арналған бірлескен оқыту бөліміндегі Практикалық оқыту моделінің сипаттамалары: зерттеу бағдарламасына шолу ХАТТАМАСЫ	Lenora Marcellus, Darlaine Jantzen, Diane Sawchuck, Carol Gordon, Robin Humble	2019	JB1
17	Денсаулық сақтау және жоғары білім беру секторларында зерттеу әлеуетін нығайту: интеграцияланған модельді әзірлеу және бағалау	Whitworth et al.	2012	
18	"Бұл шешуге болатын мәселелер...": Шығыс Африкада бірлескен зерттеулер саласында серіктестік құру	Tierney et al.	2013	CINAHL
19	Ғылыми-зерттеу жұмыстарын енгізу негіздері денсаулық сақтаудың аралас практикасына мәдениет: қысқаша шолу	Susan C. Slade, Kathleen Philip и Meg E. Morris	2018	

20	Италияда мейіргер стипендиясын алуға және медициналық көмекті жақсартуға арналған озық тәжірибе орталығы	Rocco et al.	2013	
21	Бірге жақсырақ: педиатрия саласындағы өзара тиімді ғылыми серіктестік	Victoria Niederhauser, Laura Barnes, Deb Chyka, Nan Gaylord, Linda Mefford, Lynn Miller и Sandra J. Mixer	2016	
22	Денсаулық сақтауды зерттеу мен практикадағы жаңа парадигма жолында? Қолданбалы медицина саласындағы көшбасшылық үшін ынтымақтастық зерттеу және медициналық көмек	Graham P. Martin, Sarah McNicol и Sarah Chew	2013	
23	Қолданбалы медициналық зерттеулер мен медициналық көмек саласындағы көшбасшылық үшін ынтымақтастық: практикалық қоғамдастықтар теориясының сабақтары	Roman Kislov, Gill Harvey, Kieran Walshe	2011	
24	Көшбасшылықты қолдау және дамыту жөніндегі іс-шаралар зерттеушілер-денсаулық сақтаудың бір саласындағы практик дәрігерлер	Fry et al	2017	
25	Ғылыми ортада Мейіргер ісі факультетінің практикасына кедергілерді жою: дәлелді медицина қағидаттарына негізделген Модель	Lynn C.Aquadro ВiFЗДИе, Irene Bailey	2014	Қолмен іздеу
26	Медициналық көмек көрсету орындарында дәрігерлерге арналған зерттеу оқу бағдарламасының көмегімен дәлелді медицина қағидаттарына негізделген практиканы ілгерілету	Black et al	2015	
27	Ғылыми клиникалық серіктестік арқылы мейіргерлік білім деңгейін арттыру: кешенді шолу	Thokozani Bvumbwe	2016	
28	Денсаулық сақтау саласында табысты және тұрақты академиялық ғылыми әріптестіктер құру: аурухана басшыларының перспективаларын зерттеу	Sarah DeBoer, Jamie Dockx, Chris Lam, Shabdit Shah,1 Gillian Young, Martine Quesnel, Stella Ng, Brenda Mori	2019	
29	Ғылыми-практикалық серіктестік: VA Nursing Alliance Солтүстік-Шығыс аймағының артықшылықтары мен тұрақтылығы	Glynn et al.	2018	
30	Жоғары білім мен денсаулық сақтау арасындағы әріптестік нәтижелері	Häggman-Laitila и Rekola	2016	
31	STPI ғылыми-практикалық инновациялық ынтымақтастығы үшін сыйлық: инновация, серіктестік және озық тәжірибе құрметіне	Kirschling et al	2010	

32	Ғылыми мекемелер мен қоғамдық денсаулық сақтау мекемелері арасындағы әріптестік қатынастардың жай-күйін бағалау	Livingood et al.	2007	
33	Қоғамдастықты тарту және жақсарту үшін жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастық	Pasque et al	2005	
34	Ғылыми және клиникалық тәжірибедегі серіктестік Үлгі: бакалавр дәрежесін алу саласындағы ынтымақтастық Мейіргерлерді дайындау	Petges et al	2020	
35	Дәлелді медицина қағидаттарына негізделген мейіргер ісін оқыту: зерттеу бағдарламасына шолу	Khalili et al	2015	
36	Іске асыру бойынша ұжымдық іс-қимыл: денсаулық сақтау саласындағы ұйымдастырушылық ынтымақтастықты нақты бағалау	Rycroft-Malone et al.	2016	
37	Қолдау үшін ғылыми-практикалық серіктестік құру Мейіргерлік практика докторының жобалары	Spoelstra et al.	2019	
38	Ынтымақтастық арқылы дәлелді медицина қағидаттарына негізделген практиканы жетілдіру	Springer et al	2006	
39	Серіктестікті қабылдау. Коммерциялық емес ұйымдар мен жоғары оқу орындарының ынтымақтастығы туралы зерттеу білім беру	Trebil-Smith et al.	2018	
40	Не болды және неге? Сапалы бағалау серіктестік реформасы бағдарламасының теориясы негізінде денсаулық сақтау және бастапқы медициналық-санитариялық көмек саласындағы ғылыми топтар арасында	Håkan Uvhagen , Henna Hasson, Johan Hansson и Mia von Knorring	2019	

Қосымша 4. "Мейіргер ісі саласындағы медициналық ұйымдар мен университеттер ынтымақтастығының үздік тәжірибелері" онлайн-семинарының бағдарламасы

Сейсенбі, 2021 жылғы 4 мамыр		
Уақыт	Тақырыптар	Спикерлер
14:00-14:10	Қош келдіңіз: жиналыс және сәлемдесу	Йоханна Хейккила, аға кеңесші, JAMK қолданбалы ғылымдар университеті, Финляндия Бауыржан Омаркулов, Қарағанды медицина университетінің профессоры, Қазақстан
14:10-14:20	Ғылыми орта мен денсаулық сақтау арасындағы ынтымақтастық арқылы Дәлелді мейіргер ісі (DMI) қағидаттарына негізделген мейіргер ісіне жәрдемдесудің үздік халықаралық практикалары-әдебиеттерге шолу	Инеш Меерманова, Қарағанды медицина университеті, Қазақстан Ханна көшірме, JAMK қолданбалы ғылымдар университеті, Финляндия
14:20-15:25	Серіктес университеттердің үздік тәжірибелерін таныстыру.	
	Қарағанды медицина университеті	Ауез Айтмағамбетов
	Астана медицина университеті	Әйгерім Мұхамедиярова
	Қазақ ұлттық медицина университеті	Нұрилла Ахметқалиева
	Назарбаев Университетінің Медицина мектебі	Нэнси Ститт
	Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы	Айзат Сейдахметова
	JAMK қолданбалы ғылымдар университеті	Титти Соланкаллио-Вахтери
	Утрехт университеті	Лизетт Шунховен
	Литва медицина ғылымдары университеті	Аурелия Блажевичене
	Або Академиясы Университеті	Лизбет Фагерстрем
15:30-16:00	Университеттер мен денсаулық сақтау мекемелері арасындағы ынтымақтастық құрылымдары мен процестерін дамыту бойынша алдын ала ұсынымдар	Аннина Кангас-Ниemi JAMK қолданбалы ғылымдар университеті, Финляндия Феруза Садуева, Қарағанды медицина университеті, Қазақстан
16:00-16:15	Техникалық үзіліс	
16:15-17:15	Қазақстан контексінде бірлескен практика бойынша алдын ала ұсыныстардың қолданылуы туралы секциялық залда талқылау	ҚМУ және Аннина Кангас-Ниemi
17:15-17:55	Ынтымақтастық әдістерін қолдану тәсілдерін жинақтау және ұсыну	Әр залдан бір өкілден
17:55-18:00	Онлайн-семинардың жабылуы	Йоханна Хейккила және Жұлдыз Қуаныш